

INTERNATIONAL MAGAZINE

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਯਾਤਰਾ

ਦਸੰਬਰ 2018

30/-

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ
ਕੋਟਿ-ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਣਾਮ

30-31 ਅਕਤੂਬਰ, 1-2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਕਵੀਸ਼ਰੀ, ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ ਜਥੇ, ਕਥਾਵਾਚਕ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਚੌਵੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ - ਦਸੰਬਰ, 2018
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ
ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ
10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ
ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,
94172-14379,
Email :atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S
Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼,
905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ
ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
ਛਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ
- ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ
ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -
www.ratwarasahib.in } (Every sunday)
www.ratwarasahib.org }

Email :sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
001-408-263-1844
ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੁੰਨੂ, ਵੈਨਕੂਵਰ
001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
001-604-862-9525
ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ
001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ
ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
0044-121-200-2818
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)
0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :
0061-406619858

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ)
9417214391, 84378-12900, 9417214379,
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (CBSE)
0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (P.B.)
95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ : 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385
98555-28517
ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ - 94172-14385

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ
98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ	7
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
3.	ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰਾਰੀ ਕਥਾ	11
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	24
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ	28
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਆਤਮ ਗਿਆਨ	36
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
7.	ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੇ ਨਹੀ ਮਰਤਾ	39
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
8.	ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ - ਸੰਖੇਪ ਰੀਪੋਰਟ	44
9.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ	48
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'	
10.	ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ	51
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
11.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	52
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
12.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	54

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਬੋਲੀਐ ਸਚੁ ਧਰਮੁ ਝੂਠੁ ਨ ਬੋਲੀਐ ॥

ਜੋ ਗੁਰੁ ਦਸੈ ਵਾਟ ਮੁਰੀਦਾ ਜੋਲੀਐ ॥ ਅੰਗ- ੪੮੮

ਧਾਰਮਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ - ਬਾਹਰੀ ਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ। ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਵਾੜ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਫਸਲ ਦੇ ਸਮਾਨ। ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਅੰਦਰਲੇ ਦਾ ਵਿਹਾਰਿਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਅੰਦਰਲਾ ਰੂਪ ਬਾਹਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਉਸਦੀਆਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੂਪਮਾਨਤਾ ਅੰਦਰੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਅੰਦਰ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ। ਬਾਣਾ ਬਾਹਰਲਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਤ ਸਤ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਰਹਿਣਾ, ਸਦਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਰਹਿਣਾ ਇਤਿਆਦਿਕ ਸਿਧਾਂਤਕ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਕੇ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਹੈ। ਅੰਦਰਲਾ ਰੂਪ ਸਦੀਵੀ ਹੈ, ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੱਜਣ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਠੱਗੀ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰੋਂ ਧਰਮ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਈ ਸੱਜਣ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਖੇਡ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰਲਾ ਰੂਪ ਧਰਮੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਧਰਮ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੰਦਰੋਂ ਰਾਖਸ਼ ਸੀ, ਕਸਾਈ ਸੀ ਪਰ ਧਰਮ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕਸਾਈ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ। ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ, ਅੰਦਰੋਂ ਝੰਜੋੜਿਆ ਫਿਰ ਇਹ ਬਦਲਿਆ ਤੇ ਅਸਲੀ ਸੱਜਣ ਬਣ ਗਿਆ, ਭਾਈ ਸੱਜਣ ਬਣ ਗਿਆ।

ਕੇਵਲ ਬਾਹਰਲਾ ਰੂਪ ਧੋਖਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। 80% ਪਾਪ, ਭੇਖ, ਹੇਠਾਂ ਢਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਐਸਾ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਪਾਖੰਡ, ਭੇਖ ਹੇਠ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦੱਬਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ

ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ।

ਕੁੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥ ਅੰਗ- ੯੫੩

ਸੱਚ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਬੁਲਬੁਲੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਚਟਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰੀ ਨਹੀਂ, ਸਦੀਵੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਧਰਮੀ ਭੇਖ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 'ਉਲਟੀ ਵਾੜ ਖੇਤ ਕਉ ਖਾਈ' ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਵਾੜ ਦਾ ਕੰਮ ਖੇਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪਰ ਜੇ ਵਾੜ ਹੀ ਫਸਲ ਖਾਵੇ ਤਾਂ ਖੇਤ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ? ਰਾਜੇ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਨਿਆਂ ਕਰਨਾ, 'ਰਾਜੇ ਚੁਲੀ ਨਿਆਵ ਕੀ' ਪਰ ਜੇਕਰ ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਦਾ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਲੋਭ, ਲਾਲਚ ਵਸ, ਹਿਰਸ ਵਸ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸਾਰਥਿਕ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਣੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹਨ। ਧਰਮ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਰਾਜਾ ਕਸਾਈ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਰਾਜਾ ਬਾਗ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਫਲ ਤੋੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਬਾਗ ਉਖੇੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਐਸਾ ਅਨੁਭਵੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ।

ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ ॥ ਜਾਇ ਜਗਾਇਨਿ ਬੈਠੇ ਸੁਤੇ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੮੮

ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ। ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੇਲੇ। ਬਾਬੇ ਕੇ ਤੇ ਬਾਬਰ ਕੇ, ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਧਰਮ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ। 'ਦਰਾਉਲ ਇਸਲਾਮ' ਤੇ 'ਦਰਾਉ ਹਰਬ' ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ। ਮੌਕੇ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਜਾ ਪ੍ਰਤੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਬਾਬੇ ਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਦਾ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੰਗਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ, 'ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ (ਅੰਗ-1136) ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਉਚ-ਨੀਚ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੇਦ ਭਾਵ ਤੋਂ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅੰਸ ਸਮਝ ਕੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਨ ਦੇਈ ਕਿਸੈ ਜੀਅ ਪਤਿ ਸਿਉ ਘਰਿ ਜਾਵਉ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੨

ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਹੈ।

ਸਭੇ ਸਾਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ

ਤੂੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ- ੯੭

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥

ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੩

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥

ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੫੦

ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਧਰਮ ਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਭਾਇਆ।

ਬਾਬਰ ਅਤੇ ਹੰਮਾਯੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਬਰ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਵਸ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਖਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਸੱਚ ਦੇ ਬੋਲਬਾਲੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਸੱਚ ਸਦੀਵੀ ਹੈ, ਸੱਚ ਕਦੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫਲਸਰੂਪ 5ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋਈ। 6ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚਾਰ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਲੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਖਤ ਤੇ ਆਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਦਰਾਉਲ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਰੰਭਿਆ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲੈ ਆਵਾਂ। ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਮੋਮਨ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕਾਫਰ। ਕਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ। ਐਸਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਤਿੰਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋਈ।

ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਾਖਾ ਪੁਭ ਤਾਕਾ॥

ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੁ ਮਹਿ ਸਾਕਾ॥

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਡੁਬਦੀ ਹੋਈ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਕੰਢੇ ਲਾਇਆ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਖੂਨੀ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਠੰਢ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ। 10ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਖਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਧਰਮ ਅਤੇ ਅਧਰਮ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਕੈ ਚਾਇ' ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਰਉਲ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ

ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਖਾ ਕੇ, ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਦਰਾਉਲ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਲੱਖਾਂ ਬੇਦੋਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਖੂਨ ਵਹਾ ਕੇ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਨ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਿਆ ਗਿਆ। ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਿਆ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਅਨੇਕਾਂ ਮਰਜ਼ੀਵੜੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਜਗਤ ਮਾਤਾ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ। ਇਹ ਸੀ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰੂਪ। ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਦਰਲੇ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਰੂਪ ਦੀ ਇਕਮਿਕਤਾ ਸੀ।

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੋਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੧੨

ਸੁਰਾ ਸੇ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥

ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੫

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਹਾਰਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਰੂਪਮਾਨਤਾ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਕੀਤੀ। ਕੀ ਅੱਜ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਉਸ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਹੈ? ਕੀ ਕੋਈ ਉਸ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਤੇ ਕੂਕਰ ਗੰਦ ਮੂਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਘਾਹ ਫੂਸ ਝਾੜੀਆਂ ਉੱਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਿਖਾਰੀ ਟਕਾ-ਟਕਾ ਮੰਗਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਆਹ ਹਾਲਾਤ ਉਸ ਅਧਰਮੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨੇ ਝੂਠ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਗਲਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ। ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜਫ਼ਰਨਾਮੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਰਮਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ, ਕੀਤੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ, ਪਛਤਾਇਆ ਪਰ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਭਾਂਡਾ ਫੁੱਟ ਗਿਆ, ਪਛਤਾਵੇ ਵਿਚ ਮਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਦੇ ਆਖਰੀ ਬੋਲ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਤੇ ਲਿਖੇ ਅੰਕਿਤ ਹਨ, 'ਲੰਮਹਾ ਆਇਆ ਥਾ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਗੁਨਾਹ ਕੀਏ ਹੈਂ, ਅਕੇਲਾ ਜਾ ਰਹਾ ਹੂੰ, ਪਤਾ ਨੀਂ ਕਿਸ ਗੁਨਾਹ ਕੀ ਕਿਆ ਸਜਾ ਮਿਲੇਗੀ।' ਇਤਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਆਖਰੀ ਬੋਲ ਸਨ। ਆਹ ਹਾਲਤ ਉਸ ਜੁਲਮੀ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 10 ਤੇ)

ਪੋਖੁ ਸੁਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥

(ਪੋਹ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ 16 ਦਸੰਬਰ, 2018) ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਮਹਲਾ ਪ ਘਰੁ ੪

ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ॥
ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਦਰਸਨਿ ਲਗੜਾ ਸਾਹੁ ॥
ਓਟ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ ॥
ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੁ ਗੁਣ ਗਾਹੁ ॥
ਜਹ ਤੇ ਉਪਜੀ ਤਹ ਮਿਲੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ ॥
ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੀਨੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਵਿਛੁੜੀਆਹੁ ॥
ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਅਗਮ ਅਗਾਹੁ ॥
ਸਰਮ ਪਈ ਨਾਰਾਇਣੈ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਪਈਆਹੁ ॥
ਪੋਖੁ ਸੁਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਪਦ ਅਰਥ - ਪੋਖਿ - ਪੋਹ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ। ਤੁਖਾਰੁ - ਕੱਕਰ, ਕੋਰਾ। ਨ ਵਿਆਪਈ - ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਪਾਂਦਾ। ਕੰਠਿ - ਗਲ ਵਿਚ, ਗਲ ਨਾਲ (ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ)। ਨਾਹੁ - ਨਾਥ, ਖਸਮ, ਪਤੀ। ਬੋਧਿਆ - ਵਿੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ - ਚਰਨ-ਅਰਬਿੰਦ, ਚਰਨ ਕਮਲ। ਦਰਸਨਿ - ਦੀਦਾਰ ਵਿਚ। ਸਾਹੁ - ਇਕ ਇਕ ਸਾਹ, ਬ੍ਰਿਤੀ। ਲਾਹੁ-ਲਾਭ। ਬਿਖਿਆ - ਮਾਇਆ। ਸਾਧੁ - ਗੁਰੂ। ਗੁਣ ਗਾਹੁ - ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ, ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਚੁੱਭੀ। ਜਹ ਤੇ - ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ। ਸਮਾਹੁ - ਲਿਵ। ਕਰੁ - ਹੱਥ। ਗਹਿ - ਫੜ ਕੇ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ - ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨੇ। ਬਾਰਿ ਜਾਉ - ਮੈਂ ਵਾਰਨੇ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਬੇਰੀਆ - ਵਾਰੀ। ਅਗਮ - ਅਪਹੁੰਚ। ਅਗਾਹੁ - ਅਗਾਧ, ਡੂੰਘੇ ਜਿਗਰੇ ਵਾਲਾ। ਸਰਮ - ਲਾਜ। ਸਰਮ ਪਈ - ਇੱਜ਼ਤ ਰੱਖਣੀ ਪਈ। ਦਰਿ - ਦਰ ਉੱਤੇ। ਸੁਹੰਦਾ - ਅਸਲ ਲਫਜ਼ 'ਸੁਹੰਦਾ' ਹੈ, ਪਾਠ ਸੁਹੰਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅੱਖਰ 'ਸ' ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਲਗਾਂ ਵਰਤੀਆਂ ਹਨ, ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਸਰਲ ਅਰਥ - ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਅਤਿ ਦੀ ਠੰਢ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੱਕਰ (ਕੋਰਾ) ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਟੋਲ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਕਰ ਕੋਰੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੋਹ ਦੀ ਸਰਦੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਜੋਠ ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਤੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਪੋਹ ਮਾਘ ਦਾ ਕੋਰਾ ਕੁਝ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਾ

ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮਾਲਕ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹਰ ਰੁੱਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਰਾਹੀਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੋਹ ਦੀ ਠੰਢ, ਕੋਰਾ, ਕੱਕਰ ਉਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸਦੇ ਗਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਆਪਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। (ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ)। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗਰਮੀ ਸਰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਨ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਸੰਸਾਰੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਸਰਦੀ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਤਾਂਘ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿੱਝਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੋਹ ਦਾ ਤੁਖਾਰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ (ਮਨ ਬੋਧਿਆ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਦਰਸਨਿ ਲਗੜਾ ਸਾਹੁ)।

ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਅਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰੇ ਦੀ ਓਟ ਪਕੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਧੁਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਲਾਹਾ ਖੱਟਿਆ ਹੈ (**ਓਟ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ**) ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ, ਸਾਧੂ ਜਨਾ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿਚ ਮਨ ਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਬਿਖਿਆ, ਨਾ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ, ਨਾ ਮਾਇਆ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਪੋਹ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। (ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੁ ਗੁਣ ਗਾਹੁ) ਐਸੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਐਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਸ ਅਸਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਦਾ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਵ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ (ਜਹ ਤੇ ਉਪਜੀ ਤਹ ਮਿਲੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ) ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੜ ਉਸ ਤੇ ਇਹ ਵਿਛੋੜਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਦਾ, ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਲਈ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੀਨੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਵਿਛੁੜੀਆਹੁ)। ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੋਂ, ਉਸ ਸੱਜਣ ਤੋਂ ਜੋ ਅਗਮ ਹੈ, ਅਪਹੁੰਚ ਹੈ, ਅਗਾਹ ਹੈ, ਅਤੀ ਡੂੰਘਾ ਹੈ। (ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਅਗਮ ਅਗਾਹੁ) ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਹ ਅਗਮ ਹੈ, ਅਗਾਹੁ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਬੜਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈ, ਦਰ ਡਿਗਿਆਂ ਦਾ ਸਦਾ ਮਾਣ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ (ਸਰਮ ਪਈ ਨਾਰਾਇਣੈ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਪਈਆਹੁ)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲਈ ਬੜਾ ਸੁਖਾਵਾਂ ਤੇ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। (ਪੇਖੁ ਸੋਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ)

ਵਿਆਖਿਆ : -

ਪੇਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ॥
ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਦਰਸਨਿ ਲਗੜਾ ਸਾਹੁ ॥

ਸੁਹਾਗਵੰਤੀਆਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ, ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੋਹ ਦਾ ਪਾਲਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਦਾ, ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਠੰਢ ਵਿਆਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਾਲਾ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ-ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਬ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਸੁਖ-ਸਾਗਰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੋਚ, ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ, ਕੋਈ ਦੁਖ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਦੋਵੇਂ ਸੁਖ, ਸਹਜ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ, ਐਸਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ -

ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੁਖੀ ਬਿਨਸੀ ਦੁਤੀਆ ਸੋਚ ॥
ਨਾਨਕ ਟੇਕ ਗੋਪਾਲ ਕੀ ਗੋਵਿੰਦ ਸੰਕਟ ਮੋਚ ॥

ਅੰਗ - ੮੧੩

ਸੁਹਾਗਵੰਤੀਆਂ ਦਾ ਮਨ ਤਾਂ ਚਰਨ-ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਵਿੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਝਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਦਾ ਸ਼ਹੁ ਪਤੀ ਮਾਲਕ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂਘ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ ਹੈ, ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੁਹਾਗਵੰਤੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਇੰਝ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਹੈ-

ਮਾਈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੇ ਸੁਖੁ ॥

ਕੋਟਿ ਅਨੰਦ ਰਾਜ ਸੁਖੁ ਭੁਗਵੈ
ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਬਿਨਸੈ ਸਭ ਦੁਖੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਕੇ ਕਿਲਬਿਖ ਨਾਸਹਿ
ਸਿਮਰਤ ਪਾਵਨ ਤਨ ਮਨ ਸੁਖੁ ॥
ਦੇਖਿ ਸਰੂਪੁ ਪੂਰਨੁ ਭਈ ਆਸਾ
ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਉਤਰੀ ਭੁਖੁ ॥ ੧ ॥
ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਮਹਾ ਸਿਧਿ
ਕਾਮਯੋਨੁ ਪਾਰਜਾਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰੁਖੁ ॥
ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਸੁਖ ਸਾਗਰ
ਜਨਮ ਮਰਨ ਫਿਰਿ ਗਰਭ ਨ ਯੁਖੁ ॥ ੨ ॥ ੧੦ ॥ ੨੯ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੭

ਓਟ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ ॥
ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਗੁਣ ਗਾਹੁ ॥

ਸੁਹਾਗਵੰਤੀਆਂ, ਵੱਡ-ਭਾਗਣ-ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਪਤੀ-ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਓਟ-ਆਸਰਾ ਹੀ ਤਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਗੁਣ-ਗਾਇਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਾਇਆ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਪ ਜੀ ਹੋਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਫੁਰਮਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੰਤ, ਸਾਧੂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਹਰਿ ਜਨ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ -

ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਵਿਛੁੜਿ ਕਿਉ ਰੋਵੰਨਿ ॥
ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤੇ ਨਾਨਕ ਰੰਗੁ ਮਾਣੰਨਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪
ਮੱਘਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਐਸਾ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -
ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲੜੀਆਹ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਿਨਿ ਇਕੋਲੜੀਆਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

'ਅੱਸੂ' ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ, 'ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ'। ਚੇਤਿ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ- 'ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ ॥ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਭਣਾ ॥' ਫੱਗਣ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ-ਸਜਣ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, 'ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥' ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ ॥ 'ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, "ਮਨਿ ਤਨਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਜਗਜੀਵਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - 1109 ਅਰਥਾਤ

'ਨਾਨਕ ਮੇਲਿ ਲਈ ਗੁਰਿ ਅਪਣੈ ਘਰਿ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਨਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - 1109 ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

ਘਰਿ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਜਾ ਪਿਰਿ ਰਾਵੀ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੇ ॥
ਨਾਨਕ ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਾਵੈ ਪ੍ਰੀਤਮੁ
ਹਰਿ ਵਰੁ ਬਿਰੁ ਸੋਹਾਗੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੧੦

ਜਹ ਤੇ ਉਪਜੀ ਤਹ ਮਿਲੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ ॥
ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੀਨੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਬਹੁਤਿ ਨ ਵਿਛੁੜੀਆਹੁ ॥
ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਅਗਮ ਅਗਾਹੁ ॥
ਸਰਮ ਪਈ ਨਾਰਾਇਣੈ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਪਈਆਹੁ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ, ਪਰਮ-ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜੀ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ, ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜ ਕੇ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੀ ਦਇਆ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਆਪ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ।

ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ -

ਸੋਹਾਗਣੀ ਕਿਆ ਕਰਮੁ ਕਮਾਇਆ ॥
ਪੁਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ॥
ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਕੈ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਲਏ ਮਿਲਾਇ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੨

ਇਹ ਸੋਹਾਗ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ-

ਸੋਹਾਗਣੀ ਆਪਿ ਸਵਾਰੀਓਨੁ ਲਾਇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰੁ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਭਾਣੈ ਚਲਦੀਆ ਨਾਮੇ ਸਹਜਿ ਸੀਗਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੬

ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ -

ਓਹ ਰਲਾਈ ਕਿਸੈ ਦੀ ਨਾ ਰਲੈ ਜਿਸੁ ਰਾਵੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣੀ
ਜਿਸੁ ਅਵਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਭਰਤਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੭੮੬
ਸਰਮ ਪਈ ਨਾਰਾਇਣੈ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਪਈਆਹੁ ॥
ਪੋਖੁ ਸੋਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥

ਜਿਹੜੀਆਂ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰੀ ਆਸਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਆਸਰਾ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਰ-ਢਠਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾਜ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ-

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ
ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੪

ਐਸੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਭ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਅਤੇ ਆਵਾਗਵਣ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਅਨੰਦ-ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਲ ਵਿਆਖਿਆ।

ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਪੜੈ ਵਣੁ ਤਿਨੁ ਰਸੁ ਸੋਖੈ ॥
ਆਵਤ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਿ ਤਨਿ ਵਸਹਿ ਮੁਖੈ ॥

ਮਨਿ ਤਨਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਜਗਜੀਵਨੁ

ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥

ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਉਤਭੁਜ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ॥

ਦਰਸਨੁ ਦੇਹੁ ਦਇਆਪਤਿ ਦਾਤੇ ਗਤਿ ਪਾਵਉ ਮਤਿ ਦੇਹੋ ॥

ਨਾਨਕ ਰੰਗਿ ਰਵੈ ਰਸਿ ਰਸੀਆ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਨੇਹੋ ॥ ੧੪ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੦੯

ਮੱਘਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੁਖਾਵੀਂ ਤੇ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਠੰਢ ਕਾਫੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਰਾ ਤੇ ਕੱਕਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। 'ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ' ਜੋ ਬਾਹਰ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅੰਦਰਲੇ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਜੋੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿੱਘ ਹੋਵੇ, ਸਾਂਈ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਤੜਫ ਹੋਵੇ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਮਾਹ ਹੋਵੇ, ਗੁਰੂ ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂਘ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੱਕਰ ਪਾਲਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਨਾਮ ਦੀ ਠੰਢਕ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਿਵੇਂ ਜੇਠ ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਤੋਂ ਅਭਿੱਜ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿੱਘ ਮਾਣਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪੋਹ ਮਾਘ ਦੀ ਸਰਦੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ। ਉਸ ਲਈ ਹਰ ਰੁੱਤ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੈ, ਭਲੀ ਹੈ, ਚੰਗੀ ਹੈ।

ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਕੱਕਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਤਿ ਦੀ ਸਰਦੀ ਕਾਰਨ, ਕੋਰੇ ਕਾਰਨ, ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਵਿਚੋਂ, ਰੁੱਖਾਂ ਘਾਹ-ਤ੍ਰਿਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਸ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਹੀ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਯਾਦ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਰਾਪਨ ਅਤੇ ਰੁੱਖਾਪਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਠੰਢਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ॥

ਝੁਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਧੋਹ ॥

ਇਆਹੂ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਕਰਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ- 2੯੮

ਜਿਵੇਂ ਪਾਲਾ ਕੱਕਰ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਸੁਕਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਕੋਰਾਪਨ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਨੂੰ ਸੁਕਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। (ਪੋਖੁ ਤੁਖਾਰੁ ਪੜੈ ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਰਸੁ ਸੇਖੈ) ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ, ਮੇਰੇ ਤਨ ਵਿਚ, ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ? **(ਆਵਤ ਕੀ ਨਾਹੀ, ਮਨਿ ਤਨਿ ਵਸਹਿ ਮੁਖੇ)** ਤਾਕਿ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਭਿੱਜ ਕੇ ਮੇਰਾ ਕੋਰਾਪਨ, ਰੁਖਾਪਨ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਅਗਿਆਨਤਾ, ਅਣਗਹਿਲੀ, ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਦੂਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਦੇ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਐਸਾ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ **(ਮਨਿ ਤਨਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਜਗਜੀਵਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ)** ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੌਹਾਂ ਖਾਣੀਆਂ - ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ ਅਤੇ ਉਤਭੁਜ ਦੇ ਸਭਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਈ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। **(ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਉਤਭੁਜ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ)** **(ਅੰਗ-1109)** ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਦਿਆਲੂ ਦਾਤਾਰ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਬੁੱਧੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਚੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਾਂ **(ਦਰਸਨ ਦੇਹੁ ਦਇਆ ਪਤਿ ਦਾਤੇ ਗਤਿ ਪਾਵਉ ਮਤਿ ਏਹੋ)** ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਉਛਾਲੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਬਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। **(ਨਾਨਕ ਰੰਗਿ ਰਵੈ ਰਸਿ ਰਸੀਆ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਨੇਹੋ)**

ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅੰਦਰ ਰਸ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ' ਦਾ ਉਸ ਉਪਰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿੱਘ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਨਾਮ-ਰਸ-ਰੱਤਿਆਂ ਲਈ ਹਰ ਰੁੱਤ ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਸੋਹਣੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਰ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜੇ ਦੀ ਹੋਈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਹੀਦੋਂ ਕੀ ਚਿਤਾਏ ਪੇ ਲਗੇਗੇ ਹਰ ਵਰਸ ਮੇਲੇ। ਸ੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਭੇਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਧਰਮ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਲ ਬਖਸ਼ੋ। ਧਰਮ ਦੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਚਿੰਰਜੀਵ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਤੇ ਬਾਹਰਲਾ ਰੂਪ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖ਼ਾਸ।

ਖ਼ਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰਹੁ ਨਿਵਾਸ।

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖ਼ਾਲਸ ਦੇਵ।

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੇ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ।

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਅੰਦਰਲੇ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੋਲ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਸੀ। ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਮਜ਼ਬੂਬ ਦੀ ਕੱਟੜਤਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਬੋਲੀਐ ਸਚੁ ਧਰਮੁ ਝੂਠੁ ਨ ਬੋਲੀਐ ॥

ਜੋ ਗੁਰੁ ਦਸੈ ਵਾਟ ਮੁਰੀਦਾ ਜੋਲੀਐ ॥ ਅੰਗ- ੪੮੮

ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚੋਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। 'ਸ਼ਹੀਦੀ' ਭਾਵ ਸੱਚ ਦੀ ਗਵਾਹੀ, 'ਛੋਟੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਵੱਡੇ ਸਾਕੇ' ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ ਅਮਰ ਰਹਿਣਗੇ।

ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਣਾਮ!!

ਆਪਾਂ ਵੀ ਉਸ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਜਾਈਏ, ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ। ਉਸ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਅੰਦਰੋਂ-ਬਾਹਰੋਂ ਧਰਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਕੌਮ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਰੂਪ ਦੀ ਇਕਸੁਰਤਾ ਦੀ। ਕੌਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਵੈਰਾਗ ਬਖਸ਼ਣ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਲ ਸਕੀਏ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ 'ਬੋਲੀਐ ਸਚੁ ਧਰਮੁ ਝੂਠੁ ਨ ਬੋਲੀਐ' ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ।

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰਾਰੀ ਕਥਾ

(ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ 26 ਦਸੰਬਰ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ।
ਡੰਡਉਤਿ ਬੈਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ।
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਆਪ ਮੁਕਤ ਮੋਹੇ ਤਾਰੇ ,
ਐਸੇ ਗੁਰ ਕਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ।

ਨਾਰਾਇਨ ਨਰਪਤਿ ਨਮਸਕਾਰੈ ॥
ਐਸੇ ਗੁਰ ਕਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ
ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੋਹਿ ਤਾਰੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਵਨ ਕਵਨ ਕਵਨ ਗੁਨ ਕਹੀਐ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਕਛੁ ਪਾਰੈ ॥
ਲਾਖ ਲਾਖ ਲਾਖ ਕਈ ਕੋਰੈ ਕੋ ਹੈ ਐਸੇ ਬੀਚਾਰੈ ॥ ੧ ॥
ਬਿਸਮ ਬਿਸਮ ਬਿਸਮ ਹੀ ਭਈ ਹੈ ਲਾਲ ਗੁਲਾਲ ਰੰਗਾਰੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੰਤਨ ਰਸੁ ਆਈ ਹੈ
ਜਿਉ ਚਾਖਿ ਗੁੰਗਾ ਮੁਸਕਾਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੦੨

ਧਾਰਨਾ - ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ ਜੀ,
ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।
ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਜੀ - ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ। 'ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ।' ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰੂਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜਾ, ਇਹ ਇਕ ਬੜੇ ਭੁਲੇਖੇ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। 'ਗੁਰੂ' ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਸੰਸਾਰ ਰਹਿਣੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਹਿਣੈ। ਚਾਹੇ ਹਿਸਾਬ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਚਾਹੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਚਾਹੇ ਇੰਜਨੀਰਿੰਗ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ

ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਸਟਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਟੀਚਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸਤਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਮ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਰਜ਼ ਦੀ ਜੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸੀ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਆਦਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਇਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਟੀਚਰ ਅੱਖਰ ਆ ਗਿਆ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਟੀਚਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਤਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਾਸਟਰ ਨਾਲ ਪਤਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਗੁਰੂ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬਹੁਤ ਗਾੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ, ਉਹਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਮਰਿਆਦਾ 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਅਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਦਾ। ਜੇ ਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ' ਆਖਦੇ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਖਾਸ ਵਡਿਆਈ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਖਾਸ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੱਸਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹਨ੍ਹੇਰੇ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 'ਚ ਪਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘੋਰ ਸੰਗਰਾਮ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਚਿੱਠੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਨੂੰ ਐਨੀ ਤਕਲੀਫ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹੋ। ਝਗੜਾ ਐਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਵਰਜ਼ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਚਲੇ ਜਾਓ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਛਲ ਹੈ ਇਹ, ਕਪਟ ਹੈ। ਕਪਟ ਨੰਗਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਚਿੱਠੀ ਆਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਕਸਮਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਬੜੇ ਆਦਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਇਤਿਹਾਸਾਂ 'ਚ ਆਉਂਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਅਸੀਂ ਨਾ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਕੌਣ ਰੱਖੂਗਾ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦੈ - ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨੀ, ਵੇਦ ਦੀ, ਕੁਰਾਨ ਦੀ। ਇਹ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ, ਵੇਦਾਂ ਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਇਹ ਜਾਮਨ ਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਤਕਲੀਫਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਅਸੀਂ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਮਾਣ ਰਖਣਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਹੈ

ਇਹ। ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਅਸੀਂ ਮਾਣ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਛਲ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਤ ਦਿਨ ਹੋਰ ਠਹਿਰੋ। ਪਰ ਕਾਹਲ ਬਹੁਤ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜਿਸਨੇ ਰਾਜੇ ਜਸਵਾਲੀਏ ਦਾ ਸੀਸ ਕੱਟਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਘਿਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਘੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਆਪ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਹੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਹਦੀ ਥਾਂ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲੈ ਲਈ, ਜੋ ਸੀਸ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ।

ਇਧਰ ਸਰਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਜਿੰਨਾਂ ਸਾਹਿਤ (ਲਿਟਰੇਚਰ) 102 ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਗੱਡਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਲ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਲਿਟਰੇਚਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਡੀ ਗਿਆਤ ਵਾਸਤੇ, 52 ਕਵੀ ਤੇ 50 ਲਿਖਾਰੀ ਸੀ। ਲਗਾਤਾਰ 102 ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਖਰਚ ਕਿੰਨਾ ਕਰਿਆ। ਇਕੱਲੇ ਮਹਾਂਭਰਤ ਦੇ ਉਤੇ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਈਆ ਖਰਚ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਮੰਗਲ ਕਵੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਸੌ-ਦੋ ਸੌ ਬੰਦਾ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ। ਰਾਏਪੁਰ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆਉਂਦੈ। ਉਹਨੇ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚੋਂ ਫਾਇਰ ਕਰਿਆ। ਝੰਡਾ ਕੱਢਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚਿੱਟਾ, ਰਾਣੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚੋਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਐਨਾ ਧਨ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆ ਰਿਹੈ। ਐਨੇ ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਸਰਸਾ ਅੱਗੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਲੰਘਣ ਦਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਆ ਰਿਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਠੀਕ ਆਤਮਕ ਖੁਰਾਕ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਰਸੇ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਲੜਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਭੋਗ ਪਿਆ ਤੇ ਤਿੰਨ ਹਿੰਸਿਆਂ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੰਡ ਦਿਤੇ। ਮਾਤਾਵਾਂ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤੋਰ ਦਿਤੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚੋ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਹਰਿਦੁਆਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਉਥੋਂ ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਭੇਸ ਵਟਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਦਲ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਆਪ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਸਾ ਪਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਪਾਲਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਿੰਘ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਾਫੀ ਆ ਕੇ ਰੋਪੜ ਤਕ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਅਖੀਰ ਆਪ ਨਿਹੰਗ ਖਾਨ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ। ਇਕ ਰਾਤ ਕੱਟੀ ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਨਿਹੰਗ ਖਾਨ ਪਠਾਨ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਕੇ ਰਾਖੀ ਕਰੀ। ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਸਖਤ ਪਹਿਰੇ ਲਾ ਦਿਤੇ। ਇਥੇ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਇਤਬਾਰ ਨਾ ਕਰੋ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਲੱਖਾਂ ਸੁਗੰਧਾਂ ਖਾ ਲਏ। ਬੜੀ ਗਲਤੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਜਿੰਨੀ ਬਾਣੀ ਸਾਡੀ ਰਾਗਾਂ 'ਚ ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਕਰਕੇ ਆਈ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਅਮਰ ਯਾਦ ਹੈ। ਜੇ ਉਸੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰੀਏ ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਨਿਹੰਗ ਖਾਨ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਨਿਰਮੂਲ ਬਾਤਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚਲਾਕ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲਾਵਟਾਂ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਧੋਖੇ 'ਚ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ।

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦੈ, ਬੁੱਧ ਚੰਦ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਰੋਪੜ ਨਾ ਠਹਿਰੋ, ਚਮਕੌਰ ਚੱਲੋ। ਉੱਚੀ ਗੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੁਛ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋ ਸਕਦੈ। ਇਹ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਉਥੇ ਯੁੱਧ ਹੁੰਦੈ। ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੇ ਉਥੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦਿਨ ਭਰ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਅਸੀਂ ਦਸ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾ ਵਜਾਇਆ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਅਟੈਕ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅੰਦਰੋਂ। ਫੌਜਾਂ ਖਬਰਦਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਉੱਚੀ ਟਿੱਬੀ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ - 'ਪੀਰ ਏ ਹਿੰਦ ਮੇ ਰਵੀ'

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਪੀਰ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਫੜ ਲਓ ਜਿਹਨੇ ਫੜਨੈ।
ਆਪ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੌਤਕ ਹੁੰਦੈ।
ਉਥੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪ ਆਹਿਸਤਾ-ਆਹਿਸਤਾ ਰਾਏ ਕੱਲੇ
ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਰਾਏ ਕੱਲਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਵਾਬ
ਸੀ। ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ, ਉਹ ਲੈ ਜਾਂਦੈ। ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਕੌਣ
ਸੀ, ਗਨੀ ਖਾਂ ਤੇ ਨਬੀ ਖਾਂ। ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ
ਹੈ? ਸਲੋਅ ਵਾਲਾ ਪੀਰ। ਵਕਤ ਪਏ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ
ਆਵੇ ਉਹ ਮਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ
ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਜੋਸ਼
ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਰਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੱਲ
ਹੋਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਥੋਂ
ਮਾਹੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਹੀ ਜਾਹ ਤੂੰ, ਤੇ ਸਰਹੰਦ
ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਕਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਡਦੀ-ਉਡਦੀ ਗੱਲ ਦਾ
ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ
ਜੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ, ਉਥੇ ਇਕ ਝੌਂਪੜੀ ਸੀ ਮਾਸ਼ਕੀ
ਦੀ, ਮਾਸ਼ਕੀ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿਚ ਦੋ ਦਿਨ ਰਹੇ। ਠੰਢ ਦੇ
ਵਿਚ ਕੱਪੜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਲ। ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਗੰਗੂ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਬੜਾ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਮਾਤਾ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਘਰ ਬਹੁਤ ਸੁਰੱਖਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ
ਚੱਲੋ। ਨਿਗੂ ਉਸ ਦੀ ਕਾਹਦੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਇਕ ਖੱਚਰ
ਧਨ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਜੋ ਕੰਮ ਮਾਸ਼ਕੀ ਸੀ
ਇਹਨੇ ਬੜੀ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਤੇ
ਉਥੇ ਇਕ ਲਛਮੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਵੇਲੇ-ਕੁਵੇਲੇ
ਪੁਸ਼ਾਦੇ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ
ਛਕਾ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਵੀ ਨਾ ਪਵੇ, ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।

ਪਰ ਇਹ ਗੰਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ
ਲੈ ਗਿਆ। ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਚੋਰ ਲੈ ਗਏ ਪੈਸਾ।
ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ
ਤੂੰ ਰੱਖ ਲੈ, ਪਰ ਆਹ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰ। ਇਸ ਵੇਲੇ
ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ। ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਰੌਲਾ ਨਾ
ਪਾ। ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਮੋਰਿੰਡੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿੰਦੈ ਤੇ
ਉਥੋਂ ਆ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦੈ।
ਇਕ ਰਾਤ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਨੇ। ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸ
ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ
ਨੂੰ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਵੀ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਬੇੜੀਆਂ ਵੀ ਲਾ
ਦਿਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਗੁਨਹਗਾਰ ਹੱਥ ਆਏ
ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਜੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਥਲਪੁਰ ਵਾਲੇ,
ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਰਥ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਾਇਆ।
ਉਸ ਰਥ 'ਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਆਪ ਬਸੀ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਬਸੀ

ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਹੀ ਠਾਣੇਦਾਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ, ਇਹ
ਸਰਹੰਦ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਜੋ ਸਾਰਾ ਵਾਕਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਮਾਹੀ ਨੂੰ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਹ, ਜਾ
ਕੇ ਖਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆ। ਬੜਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬੰਦਾ ਸੀ ਮਾਹੀ।
ਉਹ ਜਦੋਂ ਖਬਰ ਲੈ ਜਾਂਦੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸ ਦਾ
ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਬੋੜਾ ਲੇਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ
ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਮਾਹੀ ਆ ਰਿਹੈ? ਆਪ ਬਾਹਰ
ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ।

ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ, ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ, ਚੌਥੀ
ਵਾਰੀ, ਪੰਜਵੀਂ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਦੇਖੋ ਤਾਂ।

ਅਖੀਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੋ।
ਉੱਚਾ ਬੋਹੜ ਦਾ ਦਰਖਤ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤਾਂ
ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਾਹੀ ਆ ਰਿਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਹੀ ਜਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੈ
ਤੇ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਰਦਾ, ਰੋਈ ਜਾਂਦੈ। ਰੋ-ਰੋ ਕੇ
ਬਚਨ ਕਰਦੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਬਚਨ ਤਾਂ
ਕਰ, ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।
ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਤੁਹਾਡੇ ਭਰੋਸੇ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ
ਹੈ। ਭਰੋਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਗੰਗੂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਲੰਗਰ 'ਚ
ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ
ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਨਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ।
ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਖਬਰ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ,
ਜਨਮ ਬਿਪਰ ਦਾ ਸੀ, ਕੰਮ ਉਸ ਨੇ ਚੰਡਾਲਾਂ ਵਾਲਾ
ਕੀਤਾ।

ਸੋ ਐਸਾ ਜੋ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦੈ, ਲੂਣ ਖਾ ਕੇ ਬੁਰਾ ਕਰਨ
ਵਾਲਾ। ਭਰੋਸਾ ਦੇ ਕੇ ਅਕਿਰਤਘਣ ਬਣਨ ਵਾਲਾ। ਬਾਣੀ
ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੁੰਦੈ। ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-
ਧਾਰਨਾ - ਕਿਸੇ ਹੱਤਿਆ ਕਿਤੇ ਨਾ ਲਹਿਣੀ,
ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਬੰਦਿਆ।

ਨਰਕ ਘੋਰ ਬਹੁ ਦੁਖ ਘਣੇ ਅਕਿਰਤਘਣਾ ਕਾ ਥਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੩੧੫

ਜਿਹੜੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇਣ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨਾਂ
ਦਾ ਥਾਂ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਘੋਰ ਨਰਕ ਹੁੰਦੈ। ਜਿੱਥੇ
ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਖ ਮਿਲਦੈ। ਨਰਕ ਘੋਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਪੈਂਦੈ। ਉਹਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦੀ। ਐਸੇ ਜੋ ਬੰਦੇ
ਨੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ- ਧਰਤੀ ਭਾਰ ਨਾ ਝੱਲਦੀ,
ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ -2

ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਪਰਬਤਾਂ ਅਸਮਾਨ ਖਹੰਦੇ।
ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਕੋਟ ਗੜ੍ਹ ਘਰਬਾਰ ਦਿਸੰਦੇ।
ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਸਾਇਰਾਂ ਨਦ ਵਾਹ ਵਹੰਦੇ।
ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਤਰੁਵਰਾਂ ਫਲ ਸੁਫਲ ਫਲੰਦੇ।
ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਜੀਅਜੰਤ ਅਣਗਣਤ ਫਿਰੰਦੇ।
ਭਾਰੇ ਭੁਈ ਅਕਿਰਤਘਣ ਮੰਦੀ ਹੁ ਮੰਦੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੮

ਕੇਵਲ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਭਾਰ ਜੇ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਹੁੰਦਾ,
ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ। ਉਹ
ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਜੇ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਬੰਦੇ ਬਹੁਤੇ ਹੋ ਜਾਣ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਐਡਾ ਉਸ ਨੇ ਮਾਤਾ
ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ? ਪੈਸੇ ਵਾਸਤੇ। ਪੈਸੇ ਨੇ
ਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ -

ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ ॥
ਨਾਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਲੱਖ ਕਰੋੜ, ਸੌ ਖਰਬ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।
ਐਨੇ-ਐਨਿਆਂ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਗੁਰੂ
ਕੋਲ ਐਨੀ ਦੇਰ ਰਹਿ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਮੱਤ ਨਹੀਂ ਆਈ।
ਪੱਥਰ ਦਾ ਪੱਥਰ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਕਿੱਡਾ ਘੋਰ ਪਾਪ
ਤੂੰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ
ਨਿਕਲਣਾ ਤੇ ਨਾ ਤੂੰ ਕਦੇ ਮਾਫ ਹੋਣੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਛ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਿਚਾਰ
ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਵੇਂਗੇ। ਸੱਤ ਦਿਨ ਹੋਰ ਠਹਿਰੋ।
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭਾਣਾ ਦੂਸਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ
ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਤਪ ਬਹੁਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ
ਖਾ ਲਏ, ਛਿੱਲਾਂ ਖਾ ਲਈਆਂ, ਐਡਾ ਤਪ ਅੱਜ ਤਕ
ਕਿਸੇ ਤਪੀਏ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿੰਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਲਿਆ।
ਹੁਣ ਇਸ ਤਪ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਣੈ, ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।
ਐਸਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਵਰਤਣੈ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਖ ਲਵੇਂਗੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ
ਰਾਜ ਤੇਜ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਬਚਨ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਗੁਰੂ
ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ, ਡੋਲੂ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਵਿਚੋਂ
ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਰ ਪਏ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਕਿਹਾ,
ਫੇਰ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਏ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ।
ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਫੇਰ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੇ
ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਣੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ।

ਹੁਣ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕੌਣ ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਆ
ਗਿਆ? ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼
ਪਿਤਾ ਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀ

ਵਰਤਿਆ ਤੇ ਮਾਤਾਵਾਂ ਕਿੱਥੇ ਗਈਆਂ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਤਾ
ਲਗਦਾ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੜਦੇ ਰਹੇ
ਉਨੀਂ ਦੇਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਾਈ ਰੱਖਿਆ।

ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁੱਖ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ।
ਆਹ ਬਚਨ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਨਾ।
ਬੜੀ ਬਿਪਤਾ ਪੈ ਗਈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ
ਵਕਤ ਆਪ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੇ
ਨੇ। ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਦੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਵਸਤਰ
ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਵਸਤਰ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹੀ
ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ
7 ਸਾਲ, 11 ਮਹੀਨੇ, 8 ਦਿਨ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ 5 ਸਾਲ, 10 ਮਹੀਨੇ, 10 ਦਿਨ
ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ
ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ
ਸੋਚਦਿਆਂ ਲੰਘ ਗਈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ
ਬਚਨ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਵੇਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦੈ। ਕੁਛ
ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਵੀ
ਨਾ ਦਿਤਾ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਵੀ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ
ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਸ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛਕਣ ਨੂੰ ਕੁਛ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚਾਵਾਂ।
ਬੇਅੰਤ ਤਰੀਕੇ ਕੀਤੇ, ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।
ਕੋਈ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਥੇ
ਤਾਂ ਚਿੜੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਫਰਕਦੀ, ਅੰਦਰ ਜਾ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦੇ
ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਪਹਿਰਾ ਐਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ
ਹੈ ਹੇਠਾਂ ਤੇ ਆਪ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਕੈਦ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ ਕੁਮੰਦ
ਫਸਾਈ ਤੇ ਰੱਸੇ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਲਿਆ
ਗਿਆ। ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਮੋਤੀ ਮਹਿਰੇ ਨੇ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਇਆ,
ਕੁਛ ਛਕਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ। ਬਾਹਰਲੀ ਖਬਰ ਦਿਤੀ
ਸਾਰੀ। ਅੰਦਰਲੀ ਖਬਰ ਜਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਦਿਤੀ। ਸੋ ਉਸ
ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ
ਗਿਆ ਕਿ ਪੁੱਛੀਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਪ ਜਾਂਦੇ
ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫਤਹਿ
ਸਿੰਘ! ਆਪਾਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਹ
ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਕ ਕੇ ਸੱਤ
ਸਲਾਮਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਆਪਾਂ ਕਰਨੀਆਂ।
ਆਪਾਂ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ
ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ
ਤੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੇ
ਸੁੰਦਰ ਬੱਚੇ, ਜਿਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਬਣਾਏ।
ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹਟਦੀ, ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਸਭ ਦੇ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ
ਨੇ ਕਿ ਐਨੇ ਸੁੰਦਰ ਬੱਚੇ। ਆਹ ਬਿਪਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ
ਪੈ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਲੜਾਈਆਂ
ਲੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਦਰਦ
ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲ

ਤੇ ਨਾਲੇ ਦਲੇਰੀ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆ ਕੇ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਨਾਹਰਾ ਵਜਾਇਆ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਆਦਰਸ਼ਕ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੈ, ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਿੱਧੀ ਸੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਸੀ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ (super man) ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਰਮਨ ਮਨੁੱਖ (super man) ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਵੈਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਹਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਸੀ -

ਘਟ ਘਟ ਮੈਂ ਹਰਿ ਜੁ ਬਸੈ ਸੰਤਨ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੭

ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਸੀ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ -

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਪੋਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੨

ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ। ਐਸੇ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ -

ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈਂ

ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ॥

ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਆਪਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਹੈ ਕੀਹਦਾ? ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਫਤਹਿ ਹੈਗੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿੱਧੀ ਬਾਤ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਚੁਭੀ ਜਿਹੜੇ ਕੱਟੜ ਸੀਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਦੂਸਰੇ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਹੈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਓ! ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਅਸੀਂ ਅਫਸੋਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਡਰੋ ਨਾ ਤੁਸੀਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਲਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਭਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੋ ਪਦਵੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਰਤਾਵ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਵੀ ਉਥੇ

ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਸਿਰਫ ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਬਚੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ। ਐਨਾ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਰੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਆਹ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਝਾਲ ਝੱਲਣ ਵਾਲਾ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੇ ਚਾਹੇ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਸਭ ਕੁਛ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ? ਉਹ ਮਾਮੂਲੀ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਝਾਲ ਨਹੀਂ ਝੱਲੀ ਜਾਂਦੀ -

ਧਾਰਨਾ- ਐਸਾ ਜੰਮਿਆ ਨਾ ਜਗਤ ਉਤੇ ਕੋਈ,

ਜਿਹੜਾ ਝਾਲ ਝੱਲੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ।

ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਤਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਭਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਸਿਰਫ ਤੁਸੀਂ ਬਚਦੇ ਹੋ। ਉਹ ਵੇਲੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਣ। ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ -

ਸੁਨਿ ਜੁਝਾਰਿ ਸਿੰਘ ਬਨਿ ਸਵਧਾਨ।

ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰਾ।

ਜਗ ਮਹਿ ਕੌਨ ਸਕਹਿ ਤਿਹ ਮਾਰਾ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੧

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾ ਅਕਾਸ਼, ਪਰਬਤ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਇਹ ਫੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਕਦੇ ਵੀ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ -

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ॥

ਸਭਿ ਤੇ ਬਡੇ ਕਾਲ ਕੇ ਕਾਲੂ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੧

ਉਹ ਤਾਂ ਕਾਲ ਦੇ ਵੀ ਕਾਲ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਿਜ ਰੂਪ ਨੇ -

ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੨

ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਆਏ ਨੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਿਹੈ -

ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।

ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤੇ ਨਾਲ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਜੋ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਕਿਹਾ ਬੱਚਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਮਾਨ-ਮਰਿਆਦਾ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਕੋਰਟ ਦੀ। ਇਥੇ ਆਉਣ ਦਾ

ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਧੇ ਕੋਡੇ ਹੋ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਸਿੱਧੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਮਰਿਆਦਾ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਓ। ਸਲਾਮ ਕਰੋ ਨਿਵਾ ਕੇ ਸੀਸ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ! ਕਿਹੜਾ ਸੀਸ ਨਿਵਾਈਏ, ਇਹ ਸੀਸ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਇਹ ਸੀਸ ਨਾ ਮੇਰਾ ਹੈ,
ਇਹ ਨਹੀਂ ਨਿਵਣਾ ਪਾਪੀਆਂ ਅੱਗੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ! ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ? ਕਹਿੰਦੇ ਭਰਾਤਾ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਯਾਦ ਹੈ, ਇਹ ਸੀਸ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਘੁੱਟ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਆਪਣਾ ਤਾਂ ਸੀਸ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਾ -

ਤਿਸ ਆਗੇ ਹਮ ਅਰਪੇ ਸੀਸ।
ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਜਗਦੀਸ਼॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੧

ਸਮਰੱਥ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੀਸ ਅਰਪ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਸੀਸ ਸਾਡੇ ਨਹੀਂ -

ਇਹ ਨਰ ਪਾਮਰ ਪਾਪ ਕਮਾਵੈਂ।
ਕਿਮ ਇਨ ਆਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈਂ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੧

ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਮਰ ਨੇ, ਝੂਠੇ ਨੇ, ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ, ਅਹਿਦਨਾਮਾ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਮੁਕਰ ਗਏ। ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਸੀਸ ਨਿਵ ਸਕਦੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅੱਗੇ। ਇਹਨਾਂ ਪਾਮਰਾਂ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵੇਗਾ। ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਖੀਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚੇ ਨੇ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਵੇ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕਚਹਿਰੀ ਲੱਗੇਗੀ। ਬਾਹਰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸਾਰੇ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਅਲਾਹਿਦਾ ਰੱਖ ਦਿਤੇ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡ ਰੱਖੋ।

ਸੋ ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਹੁੰਦੈ, ਫੇਰ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਣਾ ਹੈ ਵੱਡਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਖਿੜਕੀ ਥਾਈਂ ਲੰਘਾਓ। ਜਦੋਂ ਖਿੜਕੀ ਥਾਈਂ ਲੰਘਾਉਣਾ ਹੈ, ਦੱਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰ ਅੰਦਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਲੰਘਣੈ। ਸੋ ਜਿਹੜਾ ਗਾਈਡ

ਨਾਲ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖੋ ਬੱਚਿਓ! ਆਹ ਹੁਣ ਛੋਟੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਆਪਾਂ ਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਖਿੜਕੀ ਹੈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੰਘ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਜਦੋਂ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਿਆ ਉਸ ਨੇ। ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਖਿੜਕੀ ਥਾਈਂ ਲੰਘਿਆ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸੀਸ ਨਿਵ ਜਾਏਗਾ, ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ। ਇਹ ਸੀਸ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਨਿਵਣਾ ਹੈ। ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਚਲਾਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਆਪਾਂ ਲੰਘਣਾ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਘੂਗਾ, ਤੂੰ ਪਿਛੋਂ ਲੰਘ ਆਈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ।

ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਖਿੜਕੀ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਫੜਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਰ ਅੱਗੇ ਕਰੇ। ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਲੰਘਾਇਆ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨਿਡਰ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ।

ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਕਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਜ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸੀਸ ਨਹੀਂ ਨਿਵਾਉਂਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਕਿ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਡਰ ਨਾਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਦਸੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਡਰਨ ਦੀ ਬਾਤ ਨਾ ਡਰਾਉਣ ਦੀ ਬਾਤ। ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਡਰ ਅਸੀਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੰਨਣਾ,
ਇਹ ਹੈ ਹੁਕਮ ਪੂਰੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਡਰਦਾ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਉਲਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ -

ਸੋ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ ॥ ਅੰਗ- ੮੪

ਡਰਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹ ਹੁੰਦੈ ਜਿਹਨੇ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਕਰਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ -

ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੭

ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਹੀ ਮੰਨਣੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗਲਤ ਗੱਲ ਤਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ। ਆਪਣੇ ਹੱਕ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਡਰ ਉਹਨੂੰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗਲਤ ਗੱਲ

ਕਰਦੈ। ਜਿਹੜਾ ਡਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਉਹ ਨਿਡਰ ਹੋ ਜਾਂਦੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਨਿਰਭਉ ਸ਼ਕਤੀ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਰਹਿੰਦੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਡਰ ਰਹਿੰਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੭

ਗਿਆਨਵਾਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਡਰਨਾ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰ ਦੇਣਾ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਡਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ ਮਾੜੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਡਰੀਏ, ਜਦ ਕੁਛ ਕਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਫੇਰ ਡਰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣੇ -

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਭਾ ਸਕਲ ਬਿਸਮਾਈ।
ਇਹ ਬਾਰਿਕ ਕਯਾ ਸਮੁਝਿ ਸਕਾਈ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੧

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿੰਨੀ ਸਮਝ ਹੈ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਿੱਖ ਲਈਆਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ ਕੁਛ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕਸੂਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਦਫਾ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਚਾਰਜ ਲਗਦਾ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਸੋਚ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਚਾਰਜ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਬਾਕੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਅਜੇ ਐਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਡਰੀਏ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੇ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਆਹ ਤਾਂ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਫੇਰ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ, ਨਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੜਨ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਨਾ, ਨਾ ਹੀ ਲੜਨ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਨਾ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੜਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਨਾ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਲੜਨ ਦਾ ਕੀ ਹੁੰਦੈ। ਇਹ ਸ਼ੀਰਖੋਰ (ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੇ) ਬੱਚੇ ਨੇ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਛ ਵਿਗਾੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਫੇਰ ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ, ਫੇਰ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਵੇ। ਬੜੇ ਅਹੁਦੇ ਮਿਲ ਜਾਣ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸੀਗਾ ਕੁਦਰਤੀ

ਤੌਰ ਦੇ ਉਤੇ, ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਮੂਰਤਾਂ ਵਗੈਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਕੁਫਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕੁਫਰ ਕਰਕੇ ਕਾਫਰ ਨੇ, ਇਹ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਗੇ। ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲਿਆ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਜੋ ਧਰਮ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਆਤਮਾ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜੋ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਨਾ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਤਮਾ, ਆਤਮਾ ਹੀ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਹੈ ਬੇਅੰਤ ਤਰੀਕੇ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ, ਧਰਮ ਤਾਂ ਧਾਰੀਦੈ ਤਾਂਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਛੇਤੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੁਣ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਫੜ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਗਊ ਮਾਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੇ। ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗਊ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਦੂਸਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜਿਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਆ ਜਾ ਤੇ ਤੀਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਗਊ ਮਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਊ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਜਿਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਸ਼ਰਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਂ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਨਾਮਦੇਵ! ਕਾਹਨੂੰ ਤੂੰ ਜਾਨ ਗੁਆਉਣੈ? -

ਰੁਦਨੁ ਕਰੈ ਨਾਮੇ ਕੀ ਮਾਇ ॥

ਛੋਡਿ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਭਜਹਿ ਖੁਦਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੬੫

ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ, ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਛੋਡਿਆ ਨਾ ਜਾਏ ਜੀ,
ਸਹਿਜ ਸਮਾਨਾ ਭੀਤਰੇ।

ਲਾਲ ਰੰਗੁ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਾ ਜਿਸ ਕੇ ਵਡਭਾਗਾ ॥

ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹ ਲਾਗੈ ਦਾਗਾ ॥ ੧ ॥

ਪੁਭੁ ਪਾਇਆ ਸੁਖਦਾਈਆ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ ਭਾਇ ॥

ਸਹਿਜ ਸਮਾਨਾ ਭੀਤਰੇ ਛੋਡਿਆ ਨਹ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੮੦੮

ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਰਚ ਗਿਆ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੂਜਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਤੂੰ ਫਲਾਣੇ ਧਰਮ 'ਚ ਆ ਜਾ। ਉਹਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਚ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਇਕੋ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਨੀਵੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੀ.ਏ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ 'ਚ ਲਗ ਜਾ। ਮਖੌਲ ਹੋ ਉਹਦੇ ਨਾਲ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪੂਰਨ ਪਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਧਰੂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੋ ਸਕਦੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਪਣੀ ਉਲਾਦ ਸੀ। ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸੀਗੇ। ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਧਰਮ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ
ਮਾਂ -

ਤੂੰ ਰਾਮ ਕਹਨ ਕੀ ਛੋਡ ਬਾਨਿ ॥

ਤੁਝ ਤੁਰਤੁ ਛੋਡਾਉ ਮੇਰੇ ਕਹਿਓ ਮਾਨਿ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੯੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਦੀ ਹੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਰੋਮ-ਰੋਮ 'ਚ ਰਚ ਗਿਆ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੯੪੧

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਓ। ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਾ ਕੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਚ ਜਾਓਗੇ, ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਆ ਜਾਓਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਓ ਕਿ ਇਸਲਾਮ 'ਚ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਮਰਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੁੜ ਕੇ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਵਾਬ ਦਿਓ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕਿ ਫੇਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਰਾਂਗੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੁੰਦੈ, ਉਹ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜਦੋਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਫੇਰ ਰੂਹ ਕਬਰਾਂ 'ਚ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰੋਜ਼ੇ ਆਖਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਿਆਮਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਹੋਣੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗਵਾਹੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਭਰ ਦੇਣਗੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਪਾਰ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਭਰਨਗੇ ਉਹ ਫੇਰ ਦੋਜ਼ਖ (ਨਰਕਾਂ) ਦੇ ਵਿਚ ਸੜਨਗੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਕੁਛ ਨਾ ਰਹੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੋਜ਼ਖ 'ਚ। ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਦੋਜ਼ਖ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਹੈ -

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੇ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੩੮

ਅਜ਼ਰਾਈਲ ਕੋਲ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਦਵੈਤ ਵਿਚ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਰਸਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਬਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਸਰੀਰ 'ਚ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਅਸੀਂ ਨਿਕਲ ਗਏ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਾਂ ਰੁਕਣਾ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਰਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਚੁਕਿਆ ਕਿ ਮੌਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਾਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖੇਲੁਦੈ -

ਜਬ ਲਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਧਰਮੁ ਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੮

ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਜਾਣੈ। ਜਦੋਂ ਇਹਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਕਿਹੜਾ ਧਰਮਰਾਜ ਹੈ, ਕਿਹੜੀ ਮੌਤ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਮਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੈ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵਹੁ ਸਦਾ ਚਿਰੁ ਜੀਵਹੁ

ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਅਨਦ ਅਨੰਤਾ ॥

ਅੰਗ- ੪੯੬

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਅਸੀਂ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੋੜ, ਆਹ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਓ ਕਿ ਆਹ ਲੈ ਲਓ, ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਓ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਲਾਲਚ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ ਵੱਡੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ, ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਰਾਤਾ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਇਕ ਗੱਲ ਸੁਣੋ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਸ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘਾ, ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੈਂ?

ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ -

ਧਰਮ ਪਿਤਾਮੇ ਜਯੋਂ ਰਖਿ ਲੀਨਾ।

ਸੁਭ ਜਸ ਤੇ ਜਗ ਪੂਰਨ ਕੀਨਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੧

ਆਪਣੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਹੈ ਨਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਆਹੀ ਸਵਾਲ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਦੇ ਦਿਤਾ ਲੇਕਿਨ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ-

ਤੀਨ ਲੋਕ ਮਹਿੰ ਸ਼ਾਕਾ ਚੀਨਾ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੧

ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਚ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਇਹ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਚੀਨਿਆ ਜਾਂਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਹੈ ਸਾਡਾ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੈ ਇਹ ਜਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਿਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ,

ਮੇਰਾ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਕਬੀਰ ਜਿਸ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਸੀਸ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ। ਪਰ ਸਿਦਕ ਨਾ ਸਾਡਾ ਡੋਲੇ। ਅਸੀਂ ਸਿਦਕ ਦੇ ਉਤੋਂ ਸੀਸ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦੇਣੈ। ਮਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਲਗਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਣੈ ਨਿਜ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ-

ਉਸ ਘਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਰਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਆਹ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਈ ਬੱਚਿਓ! ਦੇਖ ਲਓ, ਬੜੀ ਕਰੜੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਐਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕਿ ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਫੇਰ ਅੱਲਾਹ-ਅੱਲਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਫਰਕ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਇਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਰੇ -

ਦੇਹਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ, ਪੂਜਾ ਔ ਨਿਵਾਜ ਓਈ,

ਮਾਨਸ ਸਬੈ ਏਕ ਪੈ ਅਨੇਕ ਕੋ ਭ੍ਰਮਾਉ ਹੈ॥

ਦੇਵਤਾ ਅਦੇਵ ਜੱਛ ਗ੍ਰੰਥ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ

ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਦੇਸਨ ਕੇ ਭੇਸ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੈ॥

ਏਕੈ ਨੈਨ ਏਕੈ ਕਾਨ, ਏਕੈ ਦੇਹ ਏਕੈ ਬਾਨ,

ਖਾਕ ਬਾਦ ਆਦਸ ਔ ਆਬ ਕੋ ਰਲਾਉ ਹੈ।

ਅਲਹ ਅਭੇਖ ਸੋਈ ਪੁਰਾਨ ਐ ਕੁਰਾਨ ਓਈ,

ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕ ਹੀ ਬਨਾਉ ਹੈ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਪੂਜਾ ਵੀ, ਨਮਾਜ਼ ਵੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਇਕ ਹੈ। ਮਾਨਸ ਸਾਰੇ ਇਕ ਨੇ। ਪਰ ਬਈ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਜਿਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲੋ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਬਦਲਾ ਦਿਓ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀਸ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਹਾਰਨਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੀਸ ਦੇਵਾਂਗੇ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹਾਰਨਾ,

ਇਹ ਹੈ ਰੀਤ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਡੇ ਰੀਤ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ, ਸਾਡੇ

ਦਾਦਾ ਜੀ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਦਇਆਲਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੀਸ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਤਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬੇਅੰਤ ਤਸੀਹੇ ਸਹਿ ਲਏ ਪਰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਰੀਤ ਹੈ -

ਹਮਰੇ ਬੰਸ ਰੀਤਿ ਇਮ ਆਈ।

ਸੀਸ ਦੇਤਿ ਪਰ ਧਰਮ ਨ ਜਾਈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੧

ਜਿਵੇਂ ਰਘੂ ਕੁਲ ਰੀਤ ਚਲੀ ਆਈ। ਉਹ ਬਚਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਟਦੇ, ਜੋ ਬਚਨ ਕਰ ਲਿਆ ਉਹ ਪੂਰਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਓਹੀ ਰੀਤ ਸਾਡੇ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਉਹ ਵੀ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ। ਸਾਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਨਾ ਹਾਰਿਆ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਨਾ ਹਾਰਿਆ। ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕਟਾ ਲਏ, ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਧਰਮ ਹਾਰਿਆ।

ਬਾਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕਸੂਰ ਤੋਂ। ਜਿਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜੁਲਮ ਹੋਵੇ ਤੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕਸੂਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਜ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਖੋਖਲੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦੈ।

ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਡਰਨਾ ਸਿਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਸੀਸ ਦੇਣ ਨਾਲ ਇਸ ਜੁਲਮੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਉਖੜਣੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਡੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ। ਸੋ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿ ਜਾਈਏ? ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ? ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ, ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਅਉਲੀਏ -

ਜਿਮੀ ਪੁਛੈ ਅਸਮਾਨ ਫਰੀਦਾ ਖੇਵਟ ਕਿੰਨਿ ਗਏ ॥

ਜਾਲਣ ਗੋਰਾਂ ਨਾਲਿ ਉਲਾਮੇ ਜੀਅ ਸਹੇ ॥ ਅੰਗ- ੪੮੮

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਆਏ, ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਨੇਤ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ -

ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੇ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ ॥

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ਲੇ ਛਾਡਿ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੯

ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੋ ਉਪਜਿਆ ਹੈ ਉਹਨੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ।

ਧਾਰਨਾ - ਇਥੇ ਬੈਠ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਹਿਣਾ,

ਵਾਰੀ ਆਈ ਤੁਰ ਜਾਣਾ।

ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੋਂ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਅੰ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ,
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੂਹਨ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ॥
ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ
ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ॥
ਪੀਰ ਅੰ ਪਿਕਾਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ
ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ ਫੇਰ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਧਰਮ ਨੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਬਾਕੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਮਾਇਆ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਪਾਲਾਂਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਨਵਾਬ ਨੇ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਸਾਰੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਬੈਠੀ ਹੈ ਸਭਾ, ਚੁੱਪ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕੁਛ ਸੋਚ ਰਿਹੈ, ਕੋਈ ਮਨਮੋਹਣੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹੈ, ਕੋਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਾਬਾਸ਼-ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਕਹਿ ਰਿਹੈ। ਕੋਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁੱਪ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਨਵਾਬ ਵੀ ਚੁੱਪ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪੈ ਗਈ, ਉਹਦੀ ਮਲੋਰਕੋਟਲੀਆਂ 'ਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ! ਆਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਤੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦੇ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈ-ਲੈ, ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਕੋਈ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੂਰਮੇ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਚੈਲੰਜ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਕਾਇਰਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਸ਼ੀਰਖੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਹੈ।

ਬਾਲਕ ਸ਼ੀਰ ਖੋਰ ਕਯਾ ਦੋਸ਼।

ਹਾਨ ਲਾਭ ਕੀ ਇਨਹਿ ਨ ਹੋਸ਼॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੩

ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹਾਨ ਦੀ, ਨਾ ਲਾਭ ਦੀ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵਾਤਾਵਰਣ 'ਚ ਪਲੇ ਨੇ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਇਹ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕੀ ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿਖਾਓ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ 'ਚ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਕਸੂਰਵਾਰ ਠਹਿਰਾ ਦੇਵੇ। ਸ਼ਸਤਰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ। ਚੈਲੰਜ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਜੇ ਬੱਚੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੋ ਕੁਛ ਸਿਖਿਆ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਵੱਡੇ ਹੋਣਗੇ,

ਹੋਸ਼ ਆਏਗੀ, ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੀਰਖੋਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ, ਕਿੰਨਾ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਐਨੇ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਗੋਦੀ ਚੁੱਕੀਦੇ ਨੇ, ਨਾਲ ਸੁਲਾਈਦੇ ਨੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੇ ਓ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਗੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਖਾਨਦਾਨ ਐਨਾ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਆਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਕੱਢੀਏ। ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਜੋਸ਼ ਕੱਢਾਂਗੇ, ਲੜਾਂਗੇ, ਪੂਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਐਨੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਇਸ ਸਭਾ 'ਚ ਬੈਠਣਾ ਹਤਕ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਜਿੱਥੇ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਈ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਈਏ। ਇਰਾਦਾ ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋ ਬੰਦੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ। ਇਕ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸੀ, ਇਕ ਹਰਿਜਸ ਸੀਗਾ ਤੇ ਉਹ ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਉਸ ਵੇਲੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਬੱਚੇ ਦੋਸ਼ਦਾਰ ਨੇ, ਨਾ ਛੱਡੋ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਰਾਜਨੀਤੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਨਾ ਜਾਣੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ। ਨਾਗ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਾਗ ਹੀ ਬਣਨੈ।

ਅਬਿ ਪਕਰੇ ਬਸ ਆਇ ਤੁਮਾਰੇ।

ਛੂਟ ਨ ਜਾਹਿੰ ਮਵਾਸ ਮਝਾਰੇ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੩

ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ 'ਚ ਇਹ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਆਏ ਨੇ। ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਪੂਰੀ ਖੱਤਰੀ ਸੀਗਾ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਰਿਜਸ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਗੱਲ ਸਹੀ ਕਹੀ ਹੈ।

ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਦਫਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾ ਦੇਵਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦਫਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲਵਾ ਦਿੰਨਾਂ। ਹੁਣੇ ਲਵਾ ਦਿੰਨਾਂ ਸਭਾ 'ਚ। ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਸਭਾ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਦੁਕਾਨਾਂ ਲਵਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਮਠਿਆਈ ਦੀ ਲਗਵਾ ਦਿਤੀ। ਇਕ ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਦੀ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਇਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਫੇਰ ਬੁਲਾ ਲਏ, ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੱਚਿਓ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਆਹ ਤਿੰਨ ਦੁਕਾਨਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਖਾਣਾ ਕੁਛ ਖਾ ਲਓ, ਖੇਲ੍ਹਾਂ ਲੈਣੀਆਂ ਨੇ ਖੇਲ੍ਹਾਂ ਲੈ ਲਓ। ਹੋਰ ਕੁਛ ਲੈਣੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਕੁਛ ਲੈ ਲਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ। ਸਿਪਾਹੀ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਤੇ ਛੋਟਾ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰੀ, ਦੇਖਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਓਧਰ, ਮੋਢਾ

ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਖਿਡੌਣੇ ਪਏ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਵਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਅਗਲੀ ਦੁਕਾਨ ਆ ਗਈ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਾਲੀ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਹਥਿਆਰ ਪਏ ਨੇ, ਕਮਾਨਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਤੀਰ ਪਏ ਨੇ। ਛੋਟੀਆਂ ਸਿਰੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਰਾਈਫਲਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਅ ਕਰਦੇ ਉਹ ਲੈ ਲਓ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ। ਪੂਰੇ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ, ਕਟਾਰਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਹਿਨ ਲਈ, ਭੱਥਾ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਕਮਾਨ ਪਿੱਛੇ ਲੈ ਲਈ, ਰਾਈਫਲ ਲੈ ਲਈ। ਢਾਲ ਚੁੱਕ ਲਈ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ, ਨਵਾਬ ਵੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਕਾਜ਼ੀ ਵੀ ਨਾਲ। ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੱਚਿਓ! ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦੈ ਮਠਿਆਈ ਖਾਣੀ, ਤੁਸੀਂ ਮਠਿਆਈ ਨਹੀਂ ਖਾਈ, ਦੂਜਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦੈ ਉਥੋਂ ਖੇਲ੍ਹਾਂ ਲੈ ਕੇ ਖੇਲ੍ਹਣਾ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸ਼ਸਤਰ ਲਏ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੋਗੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੁਲਮ ਤੋਂ ਹਟਾਵਾਂਗੇ, ਯੁੱਧ ਕਰਾਂਗੇ।

ਬਡੇ ਹੋਇੰਗੇ ਪਿਤਾ ਸਮਾਨਾ।

ਲਾਖਹੁ ਲਸ਼ਕਰ ਕੀਨਸਿ ਹਾਨਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੩

ਜਦੋਂ ਐਨਾ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿਉਂ ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਗੀ ਹੋਏ ਨਾ ਇਹ? ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਦੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੁਣ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੁਣ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਦੈ। ਉਮਰ ਦਾ ਖਿਆਲ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ, ਪਿਤਾ ਵਰਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਲਸ਼ਕਰ ਹਾਨ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਹ ਵੀ -

ਨਿਤ ਉਧਮ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਉਠਾਵੈਂ।

ਏਹ ਨਹਿੰ ਕਯੋਹੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੩

ਇਹ ਨਿੱਤ ਝਗੜੇ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਹੁਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਡਰ ਕੀ ਮੰਨਣੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਗਾਵਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕੰਧਾਂ 'ਚ ਚਿਣਨ ਦਾ ਹੁੰਦੈ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣ ਦਿਓ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਹੋ ਗਈ। ਇੱਟਾਂ ਮੰਗਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਗਾਰਾ ਮੰਗਾ ਲਿਆ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਿਣਦਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਝਾਕਦੇ ਨੇ ਪਰ ਕੋਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਚਿਣਨ ਵਾਸਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਜਲਾਦ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਉਥੇ ਮੁਕਦਮਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਸ਼ਾਦ ਬੇਗ ਸੀ, ਇਕ ਦਾ ਨਾਉਂ ਵਿਸਾਲ ਬੇਗ ਸੀ। ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਏ ਤਾਂ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਕੰਮ ਤੁਹਾਡੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲਿਆਓ, ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੰਧ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿਣਨੈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ।

ਕੰਧ 'ਚ ਚਿਣਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਚਿਣਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੇਖੀਂ ਡੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਆਪਾਂ, ਆਪਾਂ ਗੁਰਪੁਰੀ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਛੁਟ ਜਾਏਗਾ। ਘਬਰਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੰਧ ਚਿਣਦੇ-ਚਿਣਦੇ ਕੰਧ ਗਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ। ਉਧਰੋਂ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਚਹਿਰੀ ਬਰਖਾਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੰਬਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਲੇਟ ਦਿਤਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਗੈਰਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿ ਰੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਬੁਲਾ ਲਏ। ਓਹੀ ਸਵਾਲ ਫੇਰ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਹੁਣ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ -

ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਿਰ ਚਾਹਤਿ ਦੀਯੋ।

ਤੁਰਕਨਿ ਜਰਾਂ ਬਿਨਾਸੀ ਕੀਯੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੩

ਸਾਡੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਜ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਸਿਮਰਹਿੰ ਬਾਤ ਪਿਤਾਮੇ ਕੇਰੀ।

ਲਾਜ ਬੰਸ ਕੀ ਚਹੈਂ ਬਡੇਰੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੩

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੰਸ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਾਰਨਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਨਾਂ ਜਲਾਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਜਲਾਦਾਂ ਨੇ ਗੋਡਿਆਂ ਥੱਲੇ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਬੱਕਰੇ ਨੂੰ ਜਿਹਬਾ ਕਰੀਦੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਛੁਰੀ ਚਲਾਈ।

ਅਧਮ ਤਬੈ ਤਰਵਾਰ ਚਲਾਈ।

ਸਿਰ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਦਯੋ ਗਿਰਾਈ।

ਬਹੁਤ ਦੂਸਰੇ ਵਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰਾ।

ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸੀਸ ਉਤਾਰਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੪

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਅੰਤ ਸਭਾ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਸੀ।

ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਗਈ। ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਕੀ ਹਿੰਦੂ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਿਲ ਸੀ, ਦਰਦ ਸੀ ਸਾਰੇ ਅਫਸੋਸ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਹੰਝੂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਰੁਮਾਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂੰਝਦੇ ਨੇ। ਇਧਰ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਗਈ ਤੇ ਉਧਰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ-

ਧਾਰਨਾ - ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇ,
ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ।
ਹਾਹਾਕਾਰ ਜਹਾਂ ਕਹਿੰ ਭਯੋ।
ਜੈ ਜੈ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਨਿ ਮਹਿੰ ਬਿਯੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੪

ਗੰਧਰਭ ਲੋਕ, ਦੇਵ ਗੰਧਰਭ ਲੋਕ, ਪਿੱਤਰ ਲੋਕ, ਸਵਰਗ ਲੋਕ, ਇੰਦਰ ਲੋਕ, ਕਰਮ ਦੇਵ ਲੋਕ, ਅਜਾਨ ਦੇਵ ਲੋਕ, ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ, ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ, ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਤਾਈਂ ਜਿੰਨੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੀ ਸਾਰੀ ਫੁੱਲ ਵਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੇਵਤੇ ਆਏ ਨੇ, ਫੁੱਲ ਬਰਸਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਨਾਦ ਵਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਰ ਰੂਹਾਂ ਨੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਭੁਲੇਖਾ ਪਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਤਰੋ! ਤੁਸੀਂ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਓ।

ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਂ?

ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਫੇਰ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਓ। ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹਾਂ। 28 ਸਾਲ ਨਾਮ-ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧੀ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ। ਸਾਰਾ ਅੰਦਰ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਸਮ ਦੁਆਰ, ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ, ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਮਾਮੂਲੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਵਾਸਤੇ। ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਤੇ ਸਵਾਸ ਚਾੜ੍ਹੇ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੁੰਦਰ ਫੋੜ ਕੇ ਆਪ ਪੋਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਜਿਹੜਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਆਵੇ ਜਾਏ ਨਿਸੰਗ,
ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ-ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ।

ਤਿੰਨੋਂ ਧਰਮ ਦੇ ਉਤੋਂ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਸੁਰ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅਮਰ ਲੋਕ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਾਹੀ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾ

ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਰਾਏ ਕੱਲਾ ਵੀ ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਬੈਠੇ, ਛੋਟੀ ਕਰਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਪ ਇਕ ਬੂਟੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁਮਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੱਲ ਸੁਣਾ ਹਟਿਆ ਮਾਹੀ, ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੈਠੇ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੋਹਰਾਂ ਵਿਛਾ ਕੇ ਥਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਹੈ ਤੇ ਐਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਐਨਾ ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬੂਟਾ ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਕਰਦ ਫੇਰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਉਪਰ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਲਿਆ। ਉਧਰੋਂ ਬਚਨ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੇ, ਉਧਰੋਂ ਉਹ ਬੂਟਾ ਪੁਟਿਆ ਜਾਂਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਹੱਥੀਂ ਆਪਣੀ ਉਖਾੜੀ ਜੜ੍ਹ ਪਾਪੀਆ,
ਕਰ ਲਿਆ ਨਾਸ ਆਪਣਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਮੁਗਲ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਸ ਕਰ ਲਿਆ। ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹ ਉਖੇੜ ਦਿਤੀ।

ਸੁਨਿਕਰਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ।
ਭਯੋ ਨਾਸ ਅਬਿ ਸਭਿ ਤੁਰਕਾਨਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਲੇਰੀਏ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਪਿਆਰਿਓ -

ਇਕ ਮਲੇਰੀਅਨ ਕੀ ਜੜ੍ਹ ਰਹੈ।
ਅਪਰ ਤੁਰਕ ਸਭਿ ਹੀ ਜਰ ਦਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ-੫੯੫੩

ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਜਾਏਗੀ। ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਰਾਜ-ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਇਹ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸਦੀਆਂ ਤਕ ਭੋਗਣਗੇ ਤੇ ਮਲੇਰਕੋਟਲੀਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਸਦਾ ਹਰੀ ਰਹੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਬਹਾਦਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮਰਦਾਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ। ਗਿੱਧੀਆਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਸੋ ਬਾਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅਫਸੋਸ ਨਾ ਕਰੋ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਮਹਿਮਾ ਗਾਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਬਈ ਜਸ ਗਾਉ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ,
ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਗਏ ਪਿਆਰੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾ ਗਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਕੁ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ? ਧੰਨ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ, ਸਾਰਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਰ ਦਿਤਾ ਅਰ ਉਹ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ। ਨਾਲ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੀ ਅਮਾਨਤ ਅਦਾ ਹੋ ਗਈ, ਆਪਣੀ ਅਮਾਨਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭ। ਅਮਾਨਤ ਵਾਪਸ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਔਖੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਅਮਾਨਤ ਲੈ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮੋੜਨ ਵੇਲੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਦੇਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਮਾਨਤ ਮੋੜਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਔਖੀ ਹੈ ਫੇਰ ਮੋੜਨੀ -

ਦਸ ਬਸਤੁ ਲੇ ਪਾਛੈ ਪਾਵੈ ॥

ਏਕ ਬਸਤੁ ਕਾਰਨਿ ਬਿਖੋਟਿ ਗਵਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੮

ਇਕ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ, ਮੇਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਹੀ ਸੀਗੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਾਰਾ ਹੀ ਵਾਰ ਦਿਤਾ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਕਲਚਰ ਜਿਹੜੀ ਦੇ ਇਹ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਜਿਹੜਾ ਪਿਛੋਕੜ ਸੀ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਗੁਲਾਮੀ 'ਚ ਆ ਕੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਬਹੁਤ ਧੁੰਦਲਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ, ਆਦਮੀ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਬਿਲਕੁਲ ਗਿਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੋੜ ਸੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਦੀ। ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਵੱਡੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਹਦੀ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਤਾ ਵਾਰਿਆ ਪੁੱਤਰ ਚਾਰੇ ਵਾਰੇ,
ਦੇਸਾ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨ ਬਦਲੇ।

ਉਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਏ। ਕੌਣ ਸੀ ਇਹਨੂੰ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ; ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਿਨ ਮਨਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬੁਨਿਆਦ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੇਖਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਲੈਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਨਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ, ਨਾ ਕੋਈ ਕੁਛ ਹੋਰ। ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ। ਲੱਖਾਂ ਸਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦਿਤੀਆਂ। ਫੇਰ ਵੀ ਦਿਤੀਆਂ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਆਪਣੀ ਗਰਜ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਤੁਰ

ਜਾਂਦੇ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਨਾ ਇਥੇ ਆਉਣਾ, ਨਾ ਉਹਦੀ ਵਾਕਫੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਦਾ ਕਿਤੇ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਜਿਹੜਾ ਸੱਚ ਦੀ ਵੇਦੀ ਦੇ ਉਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਥਾਵਾਂ ਨਿਆਰੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਅ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ,

ਤਿਨ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ।

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ ਤਿਨ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ ॥

ਆਵਹਿ ਨ ਜਾਹਿ ਨ ਕਬਹੂ ਮਰਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੰਗਾਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੫

ਉਹ ਤਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਨੇ, ਮਰਦਾ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਭੁੱਲਿਆ ਹੁੰਦੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਸਦਾ ਜਿਉਂਦੇ ਨੇ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੩

ਮੌਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਗੁਨਹਗਾਰ ਬੰਦਿਆ ਵਾਸਤੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਅਮਰ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰਤ ਜਿਹਦੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਕਥਾ ਨਿਆਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਉਪਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ, ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਤੋਂ ਉਤੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ। ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੰਘਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਆਪਾਂ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਨੇ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਨੇ। ਇਹਦਾ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਗਲੀ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ ॥

ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧਾ ਕਾਲੀਆ ਬਾਹਰਿ ਚਿਟਵੀਆਹ ॥

ਰੀਸਾ ਕਰਿਹ ਤਿਨਾੜੀਆ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜੀਆਹ ॥

ਨਾਲਿ ਖਸਮੈ ਰਤੀਆ ਮਾਣਹਿ ਸੁਖਿ ਰਲੀਆਹ ॥

ਹੋਦੈ ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣੀਆ ਰਹਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਜੇ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਹ ॥

ਅੰਗ- ੮੫

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬੋਲੋ ਭਾਈ।

ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ, ਅਰਦਾਸ।

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-24)

ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੋਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

1. ਜਿਹਭਾ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੀ ਅਤੇ ਵਰਤ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਲ ਭਰ ਬੋਲਾਂਗਾ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਜਿਹਭਾ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਮਨ ਦੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਬੋਲਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਇਹ ਜੋ ਜਿਹਭਾ ਦਾ ਮੋਨ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਯਤਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਲਗਾਤਾਰੀ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਕੁਝ ਅਵਸਥਾ ਤਹਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਬੋਲ ਕੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਘੱਟ ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਲਿਵ ਟੁੱਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਫੁਰਨਿਆਂ ਦਾ ਵੇਗ ਚਲੇਗਾ ਜਾਂ ਨੀਂਦ ਆਵੇਗੀ। ਰਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੋਲ-ਬੋਲ ਕੇ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਮਸਾਲੇ ਲਾ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲ ਖਿੱਚ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਝੂਠ ਵਿਚ ਰਲਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਕਰਕੇ ਫਿੱਕਾ ਪੈਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ, ਕਿਚ-ਪਿਚ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਆਪ ਬਿਲਕੁਲ ਫਿੱਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਪਰ ਜੇ ਜੁਬਾਨ ਤਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈ, ਮਨ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਫੁਰਨੇ, ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਉਂਤ, ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਸਲੇਟਾਂ ਤੇ ਲਿਖ-ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਬੇਦੁ ਪੁਕਾਰੈ ਮੁਖ ਤੇ ਪੰਡਤ ਕਾਮਾਮਨ ਕਾ ਮਾਠਾ॥
ਮੋਨੀ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਇਕਾਂਤੀ ਹਿਰਦੈ ਕਲਪਨ ਗਾਠਾ॥
ਹੋਇ ਉਦਾਸੀ ਗਿਹੁ ਤਜਿ ਚਲਿਓ
ਫੁਟਕੈ ਨਾਹੀ ਨਾਠਾ॥**

ਅੰਗ - 1003

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮਨ ਦੇ ਮੋਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਤਪਸਿਆ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਦੇਹੀ ਸਾਧ ਲਈ, ਮਨ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਦੌੜਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਵਰਜਿਸ਼ ਹੀ ਹੈ, ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਘਰੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਗੁਮਾਨ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਅ ਰਖਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ। ਜੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੋ ਕੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੰਦਰਲੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਕਾਬੂ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ-

ਤਪਸੀ ਕਰਿ ਕੈ ਦੇਹੀ ਸਾਧੀ

ਮਨੁਆ ਦਹ ਦਿਸ ਧਾਨਾ॥

ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਚਰੁ ਕੀਨਾ

ਹਿਰਦੈ ਭਇਆ ਗੁਮਾਨਾ॥

ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੋਇ ਕੈ ਤੀਰਥਿ ਭ੍ਰਮਿਓ

ਉਸੁ ਮਹਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਬਿਗਾਨਾ॥

ਅੰਗ - 1003

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸ਼ੋਕ ਜਾਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਮੋਨ ਵਰਤ ਧਾਰ ਕੇ ਅਖੰਡ ਜਾਪ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਸੋ ਪਹਿਲਾ ਮੋਨ ਜਿਹਭਾ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਫੁਰਨੇ ਨਾ ਉਠਣ।

ਦੂਸਰਾ ਮੋਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਨਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਲ ਦੌੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਖੀਆਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰਾਏ ਰੂਪ ਤਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਤ੍ਰ-ਸਤ੍ਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੌੜਾ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੰਨ ਗੰਦੇ ਗੀਤ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਸਕਾ ਸੁਗੰਧੀ-ਦੁਰਗੰਧੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਸਨਾ ਨੂੰ ਰਸ-ਕਸ ਦੇ ਸਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਪੈਣ ਤੋਂ ਵਰਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਿਕਾ ਨਾ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਆਖੇ। ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਆਖੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਪਰ ਪਿਆਰ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ। ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸ਼ਬਦ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਜਾਪ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਜਾਪ ਵਿਚ ਲਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਅੱਖੀ ਵੇਖ ਨ ਰੱਜੀਆਂ ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ।
ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਕੰਨ ਸੁਣ ਰੋਵਣ ਤੇ ਹਾਸੇ।
ਸਾਦੀ ਜੀਭ ਨ ਰੱਜੀਆ ਕਰ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸੇ।
ਨੱਕ ਨ ਰੱਜਾ ਵਾਸ ਲੈ ਦੁਰਗੰਧ ਸੁਵਾਸੇ।
ਰੱਜ ਨ ਕੋਈ ਜੀਵਿਆ ਕੂੜੇ ਭਰਵਾਸੇ।
ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਸੱਚੀ ਰਹਰਾਸੇ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/9

ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ, ਸੰਤਾਂ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ 'ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ' ਵਿਚੋਂ ਤਕਣਾ ਅਤੇ ਦਇਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੰਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣਨਾ, ਹਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧ, ਦੁਰਗੰਧ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਅਲੋਪ ਰਖਣਾ। ਜਿਹਭਾ ਰਾਹੀਂ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਿਹਭਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹਰ ਵਕਤ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਰੂਪ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰੇਖ-ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਉਥੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਧੁੱਪ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਕਮ ਹੈ-

**ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੈ ਬਿਖੈ ਸਮਸਤ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ
ਨਾ ਘਾਟ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਬਾਢ ਘਾਟ ਹੋਤ ਹੈ।**

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

**ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜ਼ੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ॥
ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੋ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ॥
ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਜੋ ਨਿਮਖ ਮਹਿ
ਸੋ ਅਲਪ ਸੁਖੁ ਭਨੀਐ॥
ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਅਪਿਆਉ ਦੇਇ ਕਛੁ ਉਨ ਨ ਹੋਈ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸੰਮਾਲਤਾ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ॥**

ਅੰਗ - 677

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਕਿ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹਨ। ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥
ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ॥
ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥
ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥
ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ॥
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੈ ਸਮਾਹਿ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ॥**

ਅੰਗ - 294

ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਹੱਥ

ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਰਕਾਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਣ ਸੇਵਾ ਧ੍ਰਿਗ ਹੱਥ ਪੈਰ ਹੋਰ ਨਿਹਫਲ ਕਰਣੀ॥

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਸੁਖ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/10

ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਮਾਣ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਕੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ॥

ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ॥ ਅੰਗ - 286

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ॥ ਅੰਗ - 26

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਜਾਗ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰੀ ਚੇਤਨਤਾ ਅਤੇ ਲਗਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਭਜਨ ਕਰਾਂਗੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹਭਾ ਦੇ ਮੋਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਮੋਨ ਨਾਲ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਆਰਾਧਣਾ ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰੁ ਨਾਉ॥

ਨੇੜੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੇਖਣਾ

ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਨਣਾ ਗੁਰੁ ਨਾਉ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਠਾਉ॥

ਅੰਗ - 517

ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਮੋਨ ਜਿਹਭਾ ਦੇ ਮੋਨ ਨਾਲੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਫਲਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਤੀਸਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੋਨ ਕਾਫੀ ਕਠਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੋਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਨ ਦਾ। ਮਨ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਮਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਾਉਣਾ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਚਿਤਵਣਾ। ਖੋਟੇ ਸੰਕਲਪ ਮਨ ਵਿਚ ਉਠਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ, ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਲਾਉਣਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਰ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਜੁੜੇਗਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ॥

ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਰਿਦੈ ਲੈ ਧਾਰਉ॥

ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰਉ॥

ਅੰਗ - 864

ਮਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਾਕਾਂ

ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਨਾਲ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਇਹ ਤੀਸਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੋਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਨ ਦਾ ਮੋਨ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚੌਥਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਮੋਨ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਸਾਰੇ ਦੁੰਦ, ਸਾਰੇ ਝਗੜੇ-ਝਾਟੇ, ਵੈਰੀ-ਮਿੱਤਰ, ਆਪਣੇ-ਪਰਾਏ, ਭਲੇ-ਬੁਰੇ, ਪਾਪੀ-ਪੁੰਨੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੂਝ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ॥

ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੁਲਾ

ਜਿਨਿ ਸਗਲੋ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ॥ ਅੰਗ - 610

ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਵਿਚ ਜਿਧਰ ਵੀ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਵਸ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਨਾਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਉਹ ਭਲਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਉਹ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਲਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ, ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ,
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ, ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ॥
ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ, ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ, ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੋ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਛੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਗੀਤ, ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ,
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ, ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਬਾਦ, ਕਹੂੰ ਬਿਦਿਆ ਕੋ ਬਿਖਾਦ॥
ਕਹੂੰ ਨਾਦ ਕੋ ਨਨਾਦ, ਕਹੂੰ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਗੀਤ, ਕਹੂੰ ਬਿਦਿਆ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ,
ਕਹੂੰ ਨੀਤ ਅਉ ਅਨੀਤ, ਕਹੂੰ ਜ਼ਾਲਾ ਸੀ ਜਗਤ ਹੋ॥
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਹੂੰ, ਇਕਾਤੀ ਕੋ ਜਾਪ ਕਹੂੰ,
ਤਾਪ ਕੋ ਅਤਾਪ ਕਹੂੰ, ਜੋਗ ਤੇ ਡਿਗਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਬਰ ਦੇਤ, ਕਹੂੰ ਛਲ ਸੇ ਛਿਨਾਇ ਲੇਤ,
ਸਰਬ ਕਾਲ ਸਰਬ ਠਉਰ ਏਕ ਸੇ ਲਗਤ ਹੋ॥**

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਜਦੋਂ ਹਰ ਤਰਫ ਹਰ ਸਰੀਰ ਵਿਚ, ਪਉਣ ਵਿਚ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ, ਅੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਮੋਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ 'ਗਿਆਨ ਮੋਨ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੋਨ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਦਾ ਭਾਵ ਮਿਟ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਕਥਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਸੁਣ ਰਿਹਾ

ਹੈ, ਕਿਤੇ ਮੋਨੀ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਧਿਆਨ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਵੈਰੀ ਮਿੱਤਰ ਕੋਈ ਰਹੇ ਹੀ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਮਹਾਨ ਆਪੇ ਦਾ ਅਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜੋ ਵਜੂਦ ਹੈ ਉਹਦਾ ਅਭੇਦ ਅੰਗ ਹੈ ਇਹ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਕਹਿ ਲਈਏ ਕਿ ਇਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਹੀ ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ -

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰਤਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਸਮੇਂ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਉਦੋਂ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਸਨ। ਇਥੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਜੋ ਕ੍ਰਿਆ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁਖਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਸਮੇਂ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਨ, ਇਥੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥ ਅੰਗ - 1

ਹੁਣ ਜੋ ਕ੍ਰਿਆ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪ ਸਥਿਤ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਖੇਲੁ ਸੰਕੋਚੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। ਇਥੇ ਨਾ ਦੂਜਾ ਤੱਤ ਮਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖੇਲੁ ਰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਉਤਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ -

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੇ

ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ॥

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ

ਓਹਾ ਆਵੈ ਜਾਈ॥

ਅੰਗ - 999

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ॥

(ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ)

ਸੋ ਜਦੋਂ ਇਹ ਭਾਵਨਾ, ਇਹ ਸੂਝ ਪ੍ਰਪੱਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਿਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਸਰਬ ਮੋਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਸਾਧਨਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ

ਤਾਂ ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੋਨ ਤਾਈਂ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਦੱਸੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਨਿਯਤ ਕਰਕੇ ਮੋਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਦਾ ਮੋਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਉਨੇ ਦਿਨ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨਾ ਕਰਨੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਰਾਤ ਦੇ ਇਕ ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹੁ ਫੁਟਾਲੇ ਤਕ ਇਕ ਰਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਠਣ ਦੇਣਾ, ਅੱਠੀ ਪਹਿਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ, ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਕੇ 2 ਘੰਟੇ ਅਰਾਮ ਕਰਨਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋ ਘੰਟੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ। ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਵਿਚ 20 ਘੰਟੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਅਰਾਮ ਕਰਨਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਛਕਣਾ, ਕੋਈ ਸ਼ਾਸ ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਖਾਲੀ ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਣਾ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ, ਤੁੰਦਰਾ ਆਦਿ ਨਾ ਪੈਣ ਦੇਣੀ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਮੁਰਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਸਮਝਣਾ। ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਯਾਦ ਰਖਣਾ-

**ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗੱਲੀਂ ਹੋਵਣਾ।
ਸਾਬਰ ਸਿਦਕ ਸ਼ਹੀਦ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।
ਗੋਲਾ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ।
ਨਾ ਤਿਸ ਭੁੱਖ ਨ ਨੀਂਦ ਨ ਖਾਣਾ ਸੋਵਣਾ।
ਪੀਹਣ ਹੋਇ ਜਦੀਦ ਪਾਣੀ ਢੋਵਣਾ।
ਪੱਖੇ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਪਗ ਮਲ ਧੋਵਣਾ।
ਸੇਵਕ ਹੋਇ ਸੰਜੀਦ ਨ ਹੱਸਣ ਰੋਵਣਾ।
ਦਰ ਦਰਵੇਸ਼ ਰਸੀਦ ਪਿਰਮ ਰਸ ਭੋਵਣਾ।
ਚੰਦ ਮੁਮਾਰਖ ਈਦ ਪੁੱਗ ਖਲੋਵਣਾ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 3/18

ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਨ ਧਾਰ ਕੇ ਕੋਈ ਜੀਵਨ ਭਰ ਇਹ ਨਿਯਮ ਨਿਭਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇਕੋ ਜਨਮ ਵਿਚ ਹੀ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ 18 ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮੋਨ ਧਾਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਛੇ ਸਾਲ ਮੋਨ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੇ ਜਗਿਆਸੂ ਸਨ। ਕੋਈ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 108 ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਦਾ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਕਈ-ਕਈ ਪੱਕੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 25 ਪਾਠ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰਨੇ, ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਦਿਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਲੈਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਹਰਲੀ ਆਵਾਜਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਵਾਸ ਕੁਟੀਆਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਸਰਕੜੇ ਦੀ ਵਾੜ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵਾਲਾ ਅੱਠੀ ਪਹਿਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਸੁਰਖਸ਼ਿਤ ਥਾਂ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਬਰਤਨ

ਵਿਚ ਇਕ ਕੜਛਾ ਮੂੰਗੀ ਦੀ ਦਾਲ ਜਾਂ ਖਿੱਚੜੀ ਦਾ ਪਾ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਾਲ ਵਗਦੀ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤਕ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੋਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਅਤਿ ਉਚੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਿਜ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧਦਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਸੰਤ ਜੀ ਵੀ ਮੋਨ ਵਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਐਨੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੋਤੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਐਨੀ ਘੱਟ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਸਚਮੁਚ ਹੀ ਸੁੱਕ ਕੇ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਵਾਂਗੂੰ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਪ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਦਸ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ 9 ਸਾਲ ਨਾ ਪਲੰਘ ਤੇ ਸੁੱਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਪਿੱਠ ਲਾਈ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਰੀਰ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਸੁਰਤੀ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਨੀਂਦ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁਆ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਸਦਾ ਹੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਸੁਰਤ ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦੀ ਉਹਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬੈਰਾਗ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਾਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਅਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਜਦੋਂ ਸਹੰਸਰਾਰ ਦਲ ਕਮਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੌਤਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਸਿਧੀਆਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਸਿੱਧੀ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਲਵੋ, ਮੈਂ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂਗੀ। ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਦੂਰ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਲਵੋ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਗੱਲ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਛੁੱਟਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਲਈ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਵਿਚ ਫੁਰਨਾ ਕਰੋਗੇ ਮੈਂ ਉਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਦੇਵਾਂਗੀ। ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਮੈਂ ਵਸੀਕਾਰ ਸਿੱਧੀ ਹਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੀ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ (ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ - 12 ਦਸੰਬਰ 2018)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ-ਪੰਨਾ-33)

ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਬੀਬੀ ਕਾਬੂ ਆ ਗਈ, ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੇ, ਦਰੋਪਤੀ ਉਸਦਾ ਨਾਉਂ ਸੀ ਇਜ਼ਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਸਤਰ ਲਾਹ ਦਿਓ -

**ਅੰਦਰਿ ਸਭਾ ਦੁਸਾਸਣੈ
ਮਥੇਵਾਲ ਦੁੱਪਤੀ ਆਂਦੀ।
ਦੂਤਾ ਨੋ ਫੁਰਮਾਇਆ
ਨੰਗੀ ਕਰਹੁ ਪੰਚਾਲੀ ਬਾਂਦੀ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10 ਪਉੜੀ 2

ਕੋਈ ਜਦ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਆਇਆ, ਇਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪਾਤਸ਼ਾਹ -

**ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ
ਹਾਹਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੈ ਬਿਲਲਾਂਦੀ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10 ਪਉੜੀ 2

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਹੁੜਿਆ ਤੇ ਆ ਕੇ -

**ਕਪੜ ਕੋਟੁ ਉਸਾਰਿਓਨੁ
ਥਕੇ ਦੂਤ ਨ ਪਾਰਿ ਵਸਾਂਦੀ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10 ਪਉੜੀ 2

ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਹਾਰ ਗਏ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣ ਗਿਆ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ, ਸੱਤ ਦਿਨ, ਸੱਤ ਰਾਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਖਿਚਦੇ ਰਹੇ, ਅਖੀਰ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਗਏ।

**ਹਥ ਮਰੋੜਨਿ ਸਿਰੁ ਧੁਣਨਿ
ਪਛੋਤਾਨਿ ਕਰਨਿ ਜਾਹਿ ਜਾਂਦੀ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10 ਪਉੜੀ 2

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹਾਥੀ ਡੁੱਬ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦੋ ਉਂਗਲ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ਉਹਦੀ ਸੁੰਡ, ਇਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ -

**ਜਬ ਹੀ ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ
ਗਜ ਗਰਾਹ ਤੇ ਛੁਟਾ ॥**

ਮਹਮਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਲਉ ਬਰਨਉ

ਰਾਮ ਕਹਤ ਬੰਧਨ ਤਿਹ ਤੂਟਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੨

ਸ਼ਰਨ ਲੈਂਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਛੁਟ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਸਵਾ

ਮਣ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਰੋਜ਼ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦਾ ਜਨੇਊ ਤੋੜ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ ਰਿਹਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਹੁੜਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਸਾਰੇ ਹੀ ਡਰਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਸਮਰੱਥ ਹੋ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਲਾਜ ਸਾਡੀ ਰੱਖਣੀ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਵੇਂ ਰੱਖੀ ਸੀ ਦਰੋਪਤੀ ਦੀ ਆ ਕੇ,
ਏਵੇਂ ਲਾਜ ਰੱਖੋ ਹਿੰਦ ਦੀ।**

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਕ ਦਰੋਪਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਓਸ ਸਮੇਂ ਭੀੜਾ ਬਣੀ ਸੀ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਉਹਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀ, ਲੱਖਾਂ ਦਰੋਪਤੀਆਂ ਦੇ ਚੀਰ ਉਤਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਲੱਖਾਂ ਦਰੋਪਤੀਆਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਹੁੜਦਾ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਅੱਜ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਡੇ ਭਾਗ ਮੰਦੇ ਹੋ ਗਏ ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ, ਟਸ ਤੋਂ ਮਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਵੇਂ-

**ਲਾਜ ਦਰੋਪਤੀ ਵਿਚ ਭਰੇ ਦਰਬਾਰ
ਏ ਕੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਸੀ ਰੱਖੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰ
ਉਵੇਂ ਰੱਖੋ ਲਾਜ ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰ
ਬਣਿਆ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਹੈ
ਅੱਜ ਦੁਰਯੋਧਨ ਦਰਬਾਰ**

ਇਕ ਬੀਬੀ ਦੀ ਪਤ ਨਹੀਂ ਲਹਿ ਰਹੀ। ਲੱਖਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਬੇਪੱਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਕੌਣ ਲਾਜ ਰੱਖੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਾਡਾ ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਰੈਰ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਜੇਰਾ ਰੱਖੋ -

**ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਕੇ ਕੋਈ ਉਪਾਵ
ਡੁੱਬਦਾ ਬੇੜਾ ਧਰਮ ਦਾ ਦੇਸੀ ਬੰਨ੍ਹੇ ਲਾ।**

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ, ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਲਾ ਦੇਣਾ।

ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਕੋ ਆਸਰਾ ਤੇਰਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਡੁੱਬਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਓ।

ਰਾਖਹੁ ਅਬ ਹਿੰਦਨੁ ਕੀ ਟੇਕ

ਨਾਹਿਨ ਜਗ ਮਹਿ ਰਹੇ ਨ ਏਕ

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਬਚਣਾ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਬਾਂਹ ਨਾ ਫੜੀ। ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਐਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਲਪ ਬਿਛੁੜ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਲਪ ਬਿਛੁੜ ਧਰਮ ਦਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ ਹਰਾ ਭਰਾ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜੋ ਧਰਮ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਖੂਨ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਧਰਮ ਕਲਪੰਤਰ ਸਬਜ਼ ਰਖੇ ਹਮ ਆਪਣਾ ਰੱਤ ਸੰਵਾਈ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਰੱਤ ਦੇ ਕੇ, ਇਸ ਧਰਮ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਹਰਾ ਰੱਖਾਂਗੇ।

ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਇੰਦ ਮਨ ਠਹਿਰਾਈ ਬਿਨ ਸਿਰ ਦੀਏ ਜਗਤ ਦੁਖ ਪਾਈ

ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਈਸਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅਨੁਆਈਆਂ ਵਾਸਤੇ ਦੁਖ ਲੈ ਕੇ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਬਗੈਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ, ਈਸਾਈ ਹੈ, ਕੌਣ ਹੈ ਕੌਣ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਦੁੱਖ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਹਰਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਐਉਂ ਹੋਈ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਐਉਂ ਹੋਈ। ਅਸੀਂ ਲੁਕੇ ਛਿਪੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ, ਘਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। ਦਿਨ ਕਿਤੇ ਰਾਤ ਕਿਤੇ, ਭੇਸ ਸਾਡੇ ਬਦਲਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਪੜੇ ਦੂਜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਆਹ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਐਉਂ ਹੋਈ।

ਬਾਹਰੋਂ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਅਚਾਨਕ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠ ਹੈ, ਬੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਤਿਲਕ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਦਸਤਾਰੇ ਨੇ, ਸੋਹਣੇ ਦਾੜ੍ਹੇ ਨੇ, (ਜਦ ਕੋਈ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਟਾਉਂਦਾ, ਇਹ ਬੋਦੀਆਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਹੁੰਦੇ, ਦਾੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ, ਕਸ਼ਤਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕੇਸ ਹੁੰਦੇ, ਦਾੜ੍ਹੀ ਕੋਈ ਕਟਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੁੱਛਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ ਕਟਾਉਂਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਵੈਸ਼ ਸੀਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ, ਸੂਦਰ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਰੱਖੇ।

ਗੁਲਾਮ ਹੁੰਦਾ, ਗੁਲਾਮ ਕੇਸ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਧਾਰੀ, ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤਿਲਕ ਲੱਗੇ ਹੋਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰੋ ਕਿਉਂ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੜੀ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿ ਆਪ ਇਕ ਟਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਰਿਆਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਬਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਏ ਬਾਲ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਿਛੇ ਦੀ ਗਰਦਨ 'ਚ ਬਾਹਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਕ ਘੁੰਮ ਕੇ ਗੋਦੀ 'ਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਦਮ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਕਿਉਂ ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ ਇਹ ਲੋਕ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋ ਗਈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹੜੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਨੇ, ਇਹ ਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਖਾਲੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਂਦਾ ਹੋਇਆ ਹੱਸ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ?

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲਾਲ ਜੀ! ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਤਿਲਕ ਦੇ ਜੰਝੂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਸੁਰਖਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਵੇਲੇ। ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸਲਾਮ 'ਚ ਲਿਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ? ਆਪ ਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਕੁਛ ਸੋਚਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਬਾਰੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਬਿਨਾਂ ਸੀਸ ਦਿਤੇ ਲਾਲ ਜੀ।

ਕੋਈ ਮਹਾਂਪਵਿੱਤਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਦਾ, ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਆਖਿਆ ਮੇਰੇ ਸੁਤ ਸੁਜਾਨ ਠੱਲ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੁਲਮਾਂ ਦਾ ਤੁਫਾਨ ਜੇ ਕੋਈ ਅਣਖੀ ਸੂਰਮਾ ਜੋਧਾ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਡੱਟ ਖੜੋਵੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਤਾਣ ਕੋਈ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨਿਰਭੈ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਤਿਆਗੇ ਮੌਹ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕਰਕੇ ਸਸਤੀ ਜਾਨ ਅਗਨੀ ਦੇ ਇਸ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਦੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ

ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ, ਕੋਈ ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਵੇ ਏਸ ਕੁੰਡ ਦੇ ਵਿਚ, ਜੁਲਮ ਦੀ ਕੁੰਡ ਨੂੰ

ਠੰਢੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਬੇਟਾ! ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖੇ ਧਰਮ ਅਸੂਲ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕਰੇ ਪਰਾਨ

ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤਕਲੀਫ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਲੋਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਠਦੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲਾਲ ਜੀ! ਇਹ ਨਿਮਾਣੇ ਨਿਤਾਣੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਅੰਦਰੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਮਰਦਊਪੁਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਜੁਲਮਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਡੱਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਤੇ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਵੇ ਉਹ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਾਖੀ ਮੇਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੦

ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ, ਕੋਈ ਪੀਰ ਫਕੀਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਐਸਾ ਏਸ ਵੇਲੇ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਵੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਖੂਨ ਮਹਾਂਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਖੂਨ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਦਿਓ ਨਾ। ਐਨੇ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਲਾਲ ਜੀ! ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਉਬਾਲ ਦਿਤਾ, ਬਹੁਤ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਮਾਣਿਆਂ-ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੂਹ ਭਰੀ ਤੇ ਇਹ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੇ ਅਣਖੀ ਸੂਰਮੇ ਡਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਿੱਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਤਿ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਯੁੱਧ ਹੋਏ, ਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਸੱਤਵੇਂ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ, ਪਰ 2200 ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖੋ ਤੇ ਅੱਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸੀ, ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਵੇ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੋੜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਆ ਸਕਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ। ਜਦ ਉਹਨੇ ਜਿੱਦ ਕਰੀ ਕਿ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਨੇ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਦਾਤ

ਬਖਸ਼ੀ, ਇਹ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐਸੇ ਜ਼ਾਲਮ ਰਾਜ ਨੂੰ ਗਿਰਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਬਚਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਨਿਆਈ ਹੋਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਰਾਜ ਖੋ ਲਵਾਂਗੇ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਅਨਿਆਈ ਹੋ ਗਏ। ਸੋ ਐਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਸੀਸ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਰਾਖਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੈ -

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹਮਨੈ

ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਰੱਛਿਆ ਹਮਨੈ।

ਸਰਬ ਲੋਹ ਜੀ ਸਦਾ ਰਛਿਆ ਹਮਨੈ

ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੇਜਿਆ ਹੀ ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ -

ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।

ਜਹਾ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ।

ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ ॥ ਚੌਪਈ ॥

ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਡਿਊਟੀ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਲਾਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕੁਬੁਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਟ ਲੋਕ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਬੁਧੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਬੁਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਲਾ-ਇਲਾਜ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਗ-ਅੰਗ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਕੱਟ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ -

ਠਾਢ ਭਯੋ ਮੈ ਜੋਰਿ ਕਰ,

ਬਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰ ਨਿਆਇ ॥

ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈ

ਜਬ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ ॥

ਕਥਿ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਮੂਲ ਕਰਹੁ ਗੁਰਦੇਵ ਨ ਮਨ ਅੰਦਰ ਸੰਸਾ

ਆਪ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਹੈ ਮੇਰੀ ਚਿੰਤਾ,

ਇਕੋ ਉਸ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤੇ ਇਕੋ ਪਰਨਾ

ਰੱਛਾ ਮੇਰੀ ਕਰੁਗਾ ਓਹ ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਜਾਓ, ਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ।

ਐਸੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ਲੜਦਾ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਰਾਜ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਕੇ ਲੜਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬਹਾਦਰ ਹੋਏ ਨੇ, ਜੂਲੀਅਸ

ਸੀਜ਼ਰ ਵਰਗੇ, ਪੌਰਸ ਵਰਗੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਨਰਲ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਲੜੀ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਲੜੀ। ਪੌਰਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਤਾਂ ਕੀਤੀ, ਅੰਭੀ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦ ਹਮਲਾ ਕਰਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੌਰਸ ਵੀ ਦਰਿਆ ਨਹੀਂ ਟੱਪਿਆ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਅੰਭੀ ਰਾਜੇ ਉਤੇ, ਟੈਕਸਲਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਉਤੇ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਭੀੜ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ।

ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ ॥

ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ ॥

ਸਾਧਨਿ ਹੇਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ ॥

ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ ॥

ਉਹ ਤਾਂ ਤਿਲਕ ਤੇ ਜੰਝੂ, ਜਿਸ ਜੰਝੂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਦਇਆ ਕਪਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥

ਏਹੁ ਜਨੇਉ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੧

ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਕਾਰ ਦਿਤਾ ਜੰਝੂ ਧਾਗੇ ਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਓਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੌਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਡੱਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਰਹੁ-ਗੀਤ, ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ। ਤਿਲਕ ਦੇ ਜੰਝੂ ਦੇ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਆਪ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਜਾਓ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਸਾਰੇ ਅਰਜ਼ਦਾਸਤ ਲਿਖੇ, ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੂੰ ਦਿਓ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿਓ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜੱਥਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਓ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹਿੰਦ ਦੇ ਪੀਰ ਨੇ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਰਿਆਇਆ ਨੂੰ ਵੱਢੋ ਨਾ, ਮੁਕਾਓ ਨਾ, ਰਿਆਇਆ ਮਾਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਦੇ ਉਤੇ ਕਰੋਗੇ। ਰਿਆਇਆ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰੋ, ਰਾਜ ਰਿਆਇਆ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁੰਨੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਸੋ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਅਰਜ਼ਦਾਸਤ ਲਿਖ ਦਿਤੀ ਗਈ, 19 ਮੁਖੀਏ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਕਿ ਤੂੰ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ। ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ,

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਦਾ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ (ਜੀ) ਨੂੰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖੂਨ ਬਹਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਣ ਜਾਓਗੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸਲਾਮ 'ਚ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜੇ ਉਹ ਆ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰੋ।

ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਆਫੀਸਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜਦ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਬਿਰਹਾ ਜਾਗ ਪਿਆ ਕਿ ਹੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ? ਇਹ ਤਾਂ ਅੱਗ ਠੰਢੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਉਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ? ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਗਏ ਤੇ ਵਾਪਸ ਨਾ ਮੁੜੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਏਸ ਕਲੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਪ ਨਾ ਪਵੋ। ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹੋਣ ਦਿਓ। ਆਪਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਮਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜੰਝੂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ, ਤਿਲਕ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਏਸ ਝਗੜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਪੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਅਸੀਂ ਫੜ ਲਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਬਾਂਹ ਫੜੇ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਾਂਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਕੜੀਏ,

ਸਿਰ ਦੀਜੈ ਬਾਂਹ ਨ ਛੋੜੀਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਸਾਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਵੀ ਓਨੇ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਕੌਮਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਬਿਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਆਈ ਹੁੰਦੀ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਪਰ ਰਾਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਰਿਆਇਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਵਣਜ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਉਹ ਵਧਦੇ ਨੇ। ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੁਰਖਸ਼ਾ ਦੇ ਸਾਧਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਐਸ

ਵੇਲੇ ਦੂਜਾ ਵਰਗ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਸੀਸ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਬਾਂਹ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਨੇ -

**ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਤਪ ਕਹਿਓ ਅਲਾਇ
ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤਉ ਕਰਹੂੰ ਸਹਾਇ।**

ਓਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੁਛ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਤੁਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਹਰ ਦੂਰ ਆ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰਿਆ ਕਿ ਏਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਕਿਸੇ ਨੇ। ਐਥੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਜਾਓ, ਸਾਰੇ ਮੁੜ ਜਾਓ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਭਾਵ ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਦੇ ਹੋਣਗੇ ਸੰਜੋਗਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲੇ,
ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਛੜੇ।**

**ਨਦੀਆ ਵਾਹ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ ॥
ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਮੀਠਾ ਵਿਸੁ ਭਰੇ ਕੋ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਰਾਮ॥**

ਅੰਗ - ੪੩੯

ਵੈਰਾਗ ਪੂਰਕ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੇਲਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੰਜੋਗ ਬਣਨ ਤਾਂ ਹੋਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਏ, ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਊਧਾ ਰਾਠੌਰ ਤੇ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੀਂ ਜਿਸ ਜਿਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਲੰਘੇ, ਉਸ ਰਾਹ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣ ਗਏ। ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਆਪ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਫ ਅਲੀ ਕੋਲ ਗਏ, ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ, ਬੜਾ ਰੱਬ ਪ੍ਰਸਤ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਸੈਫਦੀਨ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਨਾ। ਮੈਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾਂ, ਬੰਦੇ ਭੇਜਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਥੇ ਲਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੌਜ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜਾਓ ਓਥੋਂ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਥੇ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ ਉਹ ਸਮਾਣੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਇਥੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਮਾਣੇ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਦਰ ਸੀ, ਉਹ ਸੱਯਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ

ਦਾ, ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣ ਦਿਤੀ। ਉਥੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਂਗਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇ, ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇ। ਉਥੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਰਾਜ ਆਗਰੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਕਲਾ ਵਰਤਾਈ ਤੇ ਅਖੀਰ ਆਪ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋਏ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹਵੇਲੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਪ੍ਰੇਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਜਿੰਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਭੂਤ ਘਰ ਹੈ ਕਿ ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦਏਗਾ ਰਾਤ ਨੂੰ। ਜਿੰਨੇ ਏਸ ਹਵੇਲੀ 'ਚ ਗਏ ਨੇ ਉਹ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੜੇ ਉਥੇ ਕੌਤਕ ਹੋਏ।

ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਉਥੇ ਗੰਨੇ ਚੂਪੇ, ਗੰਨੇ ਉਥੇ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਏ, ਐਉਂ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਦੇਵ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨ ਪਰਸਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋ ਮੈਂ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਓ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ। ਉਹ ਲੈ ਆਇਆ, ਫਲ ਫੂਟ ਲਿਆਇਆ, ਗੰਨੇ ਲਿਆਂਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੰਨੇ ਚੂਪੇ, ਛਿਲਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁਟਾ ਦਿਤੇ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਉਹ ਛਿਲਕਾ ਚੂਪ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਗਈ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕੈਦ ਵਿਚ ਹੀ। ਦਰੋਗਾ ਭਲਾ ਲੋਕ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਹਦਾ ਕਰੀਏ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ 'ਚ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਛੈਣੇ ਵਜਾ ਦੇਵਾਂ। ਸਾਰੇ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੋਰ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈ, ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਗਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਦ ਤੋਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਥੇ ਛਿਲਕਾ ਪਿਆ ਸੀ ਗੰਨੇ ਦਾ, ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ

ਨਾ ਸਾਂਭੀ ਗਈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤਾਕਤਾਂ ਆ ਗਈਆਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਛਿਲਕ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁੱਖ ਨਾਲ ਛੋਹਿਆ ਹੋਇਆ ਗੰਨੇ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਉਰ੍ਹੇ ਹੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ, ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਸਾਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਿੱਚ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁਛ ਸਮਝ 'ਚ ਵੀ ਪਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸਮਝ 'ਚ ਮੇਰੇ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗ ਹੋ। ਜੋ ਚਾਹੋ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਚੀਚੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਦੱਸਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਪਛਤਾਵਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਖੇਲੁ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣਾ ਠੀਕਰਾ ਇਥੇ ਭੰਨਣਾ ਹੈ।

**ਠੀਕਰਿ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸਿ ਸਿਰਿ,
ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ।**

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਅਖੀਰ ਬੜਾ ਸਮਝਾਇਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭੋਗ ਦੇ ਸਲੋਕ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੇ ਤੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਤਵਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਆਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਫਾੜ ਕਰ ਦਿਓ। ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਮੁੱਖ ਸੀ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਰਾ ਸੀਸ ਦੇ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਆਪ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਲਾਲੀ ਆ ਗਈ, ਜਲਾਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪੀਲੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤਕ ਚੀਰਿਆ ਹੈ ਮੈਂ, ਜਾਂ ਮਰਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ। ਇਹ ਕੀ ਇਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਸ ਆ ਗਿਆ, ਲਾਲ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਰੋਣਕ ਆ ਗਈ।

ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਤੀਦਾਸ! ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ?

ਮਤੀਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਭੇਤ ਆ ਗਿਆ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਉਹ ਡਰੇ -

ਸੋ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੪

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰੇ ਜਗ ਸਾਰਾ,
ਮੇਰੇ ਮਨ ਆਨੰਦ ਹੈ ਪਿਆਰਿਓ।**

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ

ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਮਝ ਕੇ ਚੀਰਨਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੇ ਚਿਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚੀਰਿਆ ਜਾਣਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ? ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਚੀਰਿਆ ਜਾਣਾ-

**ਧਾਰਨਾ - ਆਤਮ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ,
ਚੀਰੇ ਤੂੰ ਕਿਸਨੂੰ ਪਿਆਰੇ**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਐ ਜਲਾਦ! ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਕੁੜਤਾ ਪਾੜ ਦੇਵੇਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਪਾਟ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੋਟ ਹੈ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ, ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਆਤਮਾ ਹਾਂ।

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੧

ਅਸੀਂ ਪਛਾਣ ਲਿਆ, ਤੂੰ ਮਾਰੇਗਾ ਕੀਹਨੂੰ? ਇਹ ਆਤਮਾ ਨਾ ਜਲਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਡੁੱਬਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਮਰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਘਟਦੀ ਹੈ ਨਾ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਰੂਪ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਦੇ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਦੇ ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਕੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਸੁਕਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਸਰੂਪ ਅਸੀਂ ਪਛਾਣ ਲਿਆ, ਮੌਤ ਕਿਸਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹਉਮੈ ਦੀ।

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ

ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ

ਓਹਾ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਜਿਹਨੇ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਲਿਆ -

ਹਉਮੈ ਬੁਝੈ ਤਾ ਦਰੁ ਸੁਝੈ ॥

ਗਿਆਨ ਵਿਹੁਣਾ ਕਥਿ ਕਥਿ ਲੁਝੈ ॥

ਅੰਗ - ੪੯੬

ਉਸਨੂੰ ਸੋਝੀ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ
ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਇਹ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਆਤਮਾ ਦਾ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਕੇ ਖਤਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਵੀ ਸਾਡਾ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਇਹ ਆਰਾ ਵੀ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਕੌਣ ਕਿਸਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਦੇ ਸੁਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਝ ਕੀ ਆਉਣੇ ਸੀ ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ। ਸੋ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਆਰੇ ਨਾਲ ਦੋ-ਫਾੜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਦੇਖਦੇ ਕੀ ਨੇ? ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਧੜ ਦੇ ਪਏ ਨੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕੱਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ -

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ ॥

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥ ਅੰਗ - ੮

ਐਉਂ ਕਹਿ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ।

ਐਸੇ ਕਰਨੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਭਾਣੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਐਉਂ ਘਟ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਕੁਛ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਭਾਈ ਦਿਆਲੇ ਨੂੰ ਦੇਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਦੇਗ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਮਸਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਸਨ। ਕੋਈ ਗੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਰਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਦ੍ਰੋਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ-

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥

ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੂਲਾ

ਜਿਨਿ ਸਗਲੇ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੦

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਰੱਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਸੱਪ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸੱਪ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਸੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਸੀ।

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ

ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਾ ਚੀਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਐਸੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ-

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੀ ਟੁੱਟੇ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੀ ਡੋਰੀ,
ਭਾਣਾ ਤੇਰਾ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦੈ।

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਗੈ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਨਕੁ ਮਾਂਗੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੪

ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਵਾਰੀ ਆਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੂੰ ਦੇ ਵਿਚ ਵਲੋਟ ਕੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਸਤੀ ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨ, ਬਾਣੀ ਲਿਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ 17 ਮੱਘਰ 1732 ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਓ, ਆਪ ਨੂੰ ਜੀਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਛੱਡ ਦਿਓ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰਾਮਾਤ ਤਾਂ ਕਾਇਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕੀਏ ਕੁਕਾਜਾ।

ਪ੍ਰਭ ਲੋਗਨ ਕਹ ਆਵਤ ਲਾਜਾ।

ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾਏ ਤੁਹਾਨੂੰ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰਾਮਾਤ ਅਸੀਂ ਦੇਖਣੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਦਿਖਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਜਦ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਵਾਂਗੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਖਿਓ। ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਕੱਚਾ ਧਾਗਾ ਗਲ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਲਾਦ ਨੇ ਆ ਕੇ ਜਦ ਤਲਵਾਰ ਉਪਰ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਛੋਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸੀਸ ਸੀ, ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਨੇ, ਪੁਰਾਣੇ-ਪੁਰਾਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੋ ਬਾਤਾਂ ਸੀ ਸੁਣੀਆਂ-ਸੁਣਾਈਆਂ, ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਲਿਖਦੇ ਨੇ।

ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਜੈਤੇ ਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਤੇ ਸੀਸ ਉਹਦੀ ਗੋਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ਕਪੜੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੀਸ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇਗਾ, ਤੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਧਾਗਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕੱਟਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਲਵਾਰ ਨੇ, ਤਲਵਾਰ ਐਵੇਂ ਘੁੰਮ ਗਈ, ਧਾਗਾ ਵੀ ਨਾ ਕੱਟ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਐਸਾ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੀਤਾ ਜੋ ਧੜ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਨਿਗ੍ਰਾਈਆ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਬਹੁਤ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਗੱਡੇ ਲੈ ਕੇ, ਸ਼ਾਹੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸੀ, 500 ਗੱਡਾ ਸੀ ਇਹਦਾ, ਧੂੜ ਉਡਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕੁਛ ਕਲੀ ਦਾ ਖਿੰਡਾਉ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਅੱਖਾਂ

ਮੀਟੀ ਬੈਠੇ ਨੇ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਨਾ ਪੈ ਜਾਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਨੇ ਰੁੰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਵਲੋਟ ਕੇ ਗੱਡਾ ਨਠਾ ਲਿਆ। ਬਾਕੀ ਗੱਡੇ ਓਨੀਂ ਹੀ ਚਾਲ ਤੇ ਤੁਰੇ ਰਹੇ। ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਛ ਬਣੇ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਥੇ ਰਕਾਬਗੰਜ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਧਰ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀਸ ਲੈ ਕੇ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਦੋ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਤਿੰਨੋਂ ਜਣੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਚਲਦੇ ਸੀ, ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਛੁਪ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।

ਸੀਸ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਸ ਲਿਆਂਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੜਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ, 'ਰੰਗਰੋਟੇ ਗੁਰ ਕੇ ਬੇਟੇ' ਬੜੀ ਪਦਵੀ ਦਿਤੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਛੂਤ-ਛਾਤ ਨਾਲ ਨੀਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਬੇਟੇ ਬਣਾ ਲਏ ਆਪਣੇ।

ਸੋ ਐਸਾ ਸਾਕਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਠੀਕਰਿ ਫੌਰਿ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰਿ,

ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ

ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਚਲਤ,

ਭਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਸੌਕ।

ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ।

ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ।

ਸਾਧਨਿ ਹੇਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ।

ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ।

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਬਈ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ

ਹਿੰਦ ਰਖ ਲਈ।

ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕੀਤੀ।

ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਕਰਕੇ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਉਣੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋਈ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਇੱਟ ਮਾਰੀ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਗਾਵਤਾਂ ਉਠ ਖੜ੍ਹੀਆਂ, ਹਰ ਵਕਤ ਡਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਉਹਨੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦਿਨ ਕੱਟੇ। ਉਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਜਾ ਕੇ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ। ਐਸਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਉਹ ਮੂੰਹ ਤਾਂਈ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ ਉਲਟੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਬੜਾ

ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੜੇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ।

ਸੋ ਐਸੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਿਤੀ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦਾ, ਆਪਣੇ ਕਕਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਤੋਂ ਬੇਦੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਗੱਲ ਜਿਹਨੂੰ ਅਜਕਲ੍ਹ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਲਕ ਨੂੰ ਤੇ ਜੰਝੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ, ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਲਪ ਬਿਛ ਨੂੰ ਸਿੱਜਿਆ। ਸੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਜੰਗ ਲੜੇ ਉਹ ਕੋਈ ਰਾਜ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਰਾਖੀ ਕਰ ਲਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜੇ ਰਾਖੀਓ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਐਨੇ ਯੁੱਧ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ-ਜਬਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋਏ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਸਾਰੇ, ਕੋਈ ਰਾਜ ਲੈਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਰਾਜ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਾਜੇ ਹਾਰ ਗਏ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਹਾਰਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੀ ਸੀ, ਨੱਠਿਆ ਵੀ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ, ਐਧਰ ਬਾਈਧਾਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਦੀ ਕੀ ਤਾਕਤ ਸੀ, ਬੇਅੰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਪਹਾੜ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਉਹਨੇ ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਇਆ, ਸਤਿ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਚੱਲਣ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ, ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜੀਉਣਾ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਣਾ ਸਿੱਖੋ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜਦ ਅਸੀਂ ਜੀਵਾਂਗੇ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਣਾ, ਇਹ ਬੜੀ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ।

ਆਤਮ ਗਿਆਨ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-42)

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥
ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ- 9

ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣੇ? ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ, ਬਣਨਾ ਕੀ ਹੈ, ਬਣਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੀਵ ਭਾਵ ਝੂਠਾ ਹੈ ਤੇ ਝੂਠ ਦਾ ਕੋਈ ਵਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਭਰਮ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਭਾਵ ਤੇ ਮੈਂ ਭਾਵ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਵਿੱਥ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਰਜਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾਸ-ਸ਼ਰਾਬ ਵੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਮਨਮੱਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਭੋਗਣ ਨੂੰ ਪਰਤੰਤਰ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਬੁੱਝ ਲਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੰਕਾਰੀ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਿਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਹਉਮੈ ਵਾਲਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਆਦਿ। ਹਉਮੈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਿਧ-ਸਿਧ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜੀਉ ਬੰਧੁ ਹੈ ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ- 4੬੦

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਮਨਹੱਠ ਛੱਡ ਕੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਹ ਕਿਉਂਕਿ ਹੱਠ ਕਰਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੁਆਜਾ ਮਯੂਦੀਨ ਚਿਸ਼ਤੀ ਕਾਮਲ ਪੀਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹਉਮੈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੀਰ ਜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਗੋਂਦ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਸੀ, ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਆਦਿ

ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਖੁਆਜਾ ਜੀ ਨੇ ਗੋਂਦ ਉਪਰ ਨੂੰ ਸੁੱਟੀ, ਫਰੀਦ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਗੋਂਦ ਉਪਰ ਰੋਕ ਦਿਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਝੂਠੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਚੋਗਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਪੀਰ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਆਹ ਬੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਤਾਂਹ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਗੋਂਦ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਈ। ਖੇਲੂ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਪੀਰ ਅੱਗੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਪੀਰ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਫਰੀਦ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ 24 ਸਾਲ ਬਹੁਤ ਤਪ ਤੇ ਬੜੇ ਜੋਹਦ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਐ ਫਰੀਦ! ਤੂੰ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਢੰਗ ਸਿੱਖ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਵੀਂ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ, ਪੀਰਾਂ ਪਾਸ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਛੱਡ ਕੇ, ਨਿਮਾਣੇ-ਨਿਤਾਣੇ ਹੋ ਕੇ ਅਤਿ ਦੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਧਾਰ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

"ਮੈਂ" ਧਾਰ ਕੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮਰਜ਼ੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਫਿਰੇ ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਰਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰ-ਪੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀਰ ਜੀ ਸੁੱਕੇ ਹੋਏ ਦਰਖਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀਰ ਜੀ ਧੁੱਪੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਉਪਰ ਨਿਗਾਹ ਕਰਕੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਹਰਾ-ਭਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਛਾਂ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਪੀਰ ਨੇ ਉਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਦਰਖਤ ਫੇਰ ਸੁਕਾ ਦਿਤਾ ਨਾਲੇ ਫਰੀਦ ਵਲ ਦੇਖਿਆ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਪੀਰ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਤਪਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣਾ ਲਵੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੇ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਰਦਾ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ, ਮੁਰੀਦ ਦੀ ਰਹਿਤ ਐਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ,

ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।

ਗੋਲਾ ਮੁਲ ਖਰੀਦ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ।
 ਨਾ ਤਿਸੁ ਭੁਖ ਨ ਨੀਦ ਨਾ ਖਾਣਾ ਸੋਵਣਾ।
 ਪੀਹਣਿ ਹੋਇ ਜਦੀਦ ਪਾਣੀ ਢੋਵਣਾ
 ਪਖੇ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਪਗ ਮਲਿ ਧੋਵਣਾ।
 ਸੇਵਕ ਹੋਇ ਸੰਜੀਦ ਨ ਹਸਣ ਰੋਵਣਾ।
 ਦਰ ਦਰਵੇਸ ਰਸੀਦ ਪਿਰਮ ਰਸ ਭੋਵਣਾ।
 ਚੰਦ ਮੁਮਾਰਖ ਈਦ ਪੁਗ ਖਲੋਵਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩/੧੮

ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਕੇ ਜੇ ਐਨੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਤਕਲੀਫਾਂ ਆ ਜਾਣ, ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਨਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਖਾਵੇ।

ਪੀਰ ਸਰਮੱਦ ਇਕ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦਾ ਫਕੀਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਈਰਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਫੀਰ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸੋਂ 'ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਪੁੱਛ ਕੇ ਆਵੇ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਮਰੱਦ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਸਬਰ-ਸ਼ੁਕਰ' ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੱਸੋ। ਪੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਆਵੀਂ, ਨਾਲ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮੱਸਕ ਤੇ ਦੋ ਗਜ਼ ਕਪੜਾ ਲਿਆਵੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਿਆਂ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਾਰੇ ਤਾਲੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਅੰਦਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਬੁਹੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਤਾਲੇ ਫੇਰ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਕਪੜਾ ਤੇੜ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਸੱਤ ਤਾਲੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੰਟਰ ਲੈ ਕੇ ਜਲਾਦ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਫੀਰ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਰੱਦ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਜਲਾਦ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ 100 ਕੋਰੜਾ ਰੋਜ਼ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਲਾਦ ਦਮ ਲੈਣ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਪੀਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਤਲਬ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਮੈਂ ਉਂਗਲੀ ਕਿਉਂ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ ਫਕੀਰ ਸਾਂਈਂ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਜਲਾਦ ਫੇਰ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੀਰ ਨੇ ਸਫੀਰ ਦੀ ਦਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਅਸਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਓ ਇਸ ਦਾ ਰਾਜ ਗਰਕ ਕਰ ਦੇਈਏ ਪਰ ਉਹ ਕੋਰੜੇ ਖਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ 50 ਕੋਰੜੇ ਮਾਰ ਕੇ ਜਲਾਦ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮਝ ਲੱਗੀ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਪੀਰ ਜੀ! ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਸਮੇਟ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਬਰ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੇਵਲ ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਨਮਕ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪੀ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਲਾ-ਤਾਲਾ ਤੇਰਾ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਤਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈਂ। ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸਫੀਰ ਨੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਤੇ ਜਲ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਪਰ ਪੀਰ ਜੀ ਨਾਂਹ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਬਰ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੀਸਰਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਦੇਣਾ ਪਵੇ। ਚੌਥਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਾ, ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਾ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਮਿਟਾ ਕੇ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦੇਣਾ।

ਮੁਰਸ਼ਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫਰੀਦ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾ। ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਗਿਆ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਝਾੜੂ ਦਿੰਦੈ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਦੈ, ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਦੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਮੁਠੀ-ਚਾਪੀ ਕਰਦੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਕਰਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਸ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਉਂਦੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦੈ ਇਬਾਦਤ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ 14 ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਤੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰੀਏ। ਜੇ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਵਸਤ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਰੂਹਾਨੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾ ਦਿਤੀ।

ਭਾਈ ਮੰਝ ਜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਕੇ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੌਧਰ ਖੁਸ ਗਈ, ਸਾਰੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਗਏ, ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹ ਲਈ, ਪਸ਼ੂ ਮਰ ਗਏ, ਗਰੀਬ ਬਣਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਪਤਨੀ ਤੇ ਲੜਕੀ ਸਮੇਤ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਘਾਹ ਖੋਤ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਜੋ ਕਮਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅੱਧੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਰੱਖ ਕੇ ਤੇ ਦੋ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਰੁੱਖੀ ਮਿੱਸੀ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਵੜੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਹੋਈ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਸਵੇਰੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ 20 ਰੁਪਏ ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ 20,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਦੇਖ ਕੇ ਬੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰ

ਲਵਾਂਗੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ 20 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਵੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੜਾ ਕਠਨ ਸਵਾਲ ਸੀ ਪਰ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣਾ ਕੇ 20 ਰੁਪਏ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿਤੇ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦੇ ਕੇ ਫੇਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਵੜੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ 20 ਰੁਪਏ ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਪਤਨੀ ਨੇ ਸਾਥ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣ ਕੇ 20 ਰੁਪਏ ਲਿਆ ਕੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਆ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਿਤਨੀ ਔਖੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਚਾਕਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਥੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ? ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾ ਜਾਵੇ।

ਚਾਕਰੁ ਲਗੈ ਚਾਕਰੀ ਨਾਲੇ ਗਾਰਬੁ ਵਾਦੁ ॥
ਗਲਾ ਕਰੇ ਘਣੇਰੀਆ ਖਸਮ ਨ ਪਾਏ ਸਾਦੁ ॥
ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਨੋ ਲਗਾ ਤਿਸੁ ਮਿਲੈ ਲਗਾ ਸੇ ਪਰਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੪

ਜਦੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਚਿੱਠੀ ਦੇਖਦੀ ਸਾਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਹੁਕਮ ਪਾ ਕੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਲਾਂਗਰੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਭਾਈ ਮੰਝ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੀ ਵਿਹਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਲੰਗਰ ਲਈ ਲੱਕੜਾਂ ਲਿਆਉਣੀਆਂ, ਝਾੜੂ ਦੇਣਾ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਣੇ, ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿਥੋਂ ਛਕਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਛਕਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਾ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਜਦ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵਰਤਾਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੈਂ ਯਾਦ ਤਾਂ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸਾ ਫੁਰਨਾ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਸਾਂ, ਮੇਰਾ ਘਰ ਘਾਟ ਉਜੜ ਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਧੀ, ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣ ਗਈਆਂ ਤੇ ਮੈਂ ਲੰਗਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛਕ ਸਕਦਾ? ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਪੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਭਾਰ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਇਕ ਭਾਰ ਵਾਧੂ ਲਿਆ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵੇਚ ਕੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਸਵੱਟੀ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰ

ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਲੰਗਰ ਦੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਤੁਰਿਆ, ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਹਨੇਰੀ ਚੱਲ ਪਈ, ਰਸਤਾ ਭੁੱਲ ਕੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਸਤਿਨਾਮ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦਮ ਤਖਤ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਭੱਜ ਪਏ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਲੱਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਇਕ ਸੇਵਾਦਾਰ ਪਿਛੇ ਜੋੜਾ ਲੈ ਕੇ ਦੌੜਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਘੋੜਾ ਲੈ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੋੜਾ ਪਾ ਲਵੋ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਵੋ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੱਜਦੇ-ਭੱਜਦੇ ਇਕ ਖੂਹ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਵੀ ਲੱਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਪੁੱਛੋ ਖੂਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੌਣ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਪੁਛਿਆ, ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਅਦਨਾ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਲੱਜ ਸਿੱਟਦੇ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਫੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਲੱਕੜਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕੱਢੋ ਤਾਕਿ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸੁੱਕੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਪੁੱਜ ਜਾਣ। ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਕੜਾਂ ਬਾਹਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਫੇਰ ਭਾਈ ਮੰਝ ਜੀ ਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਮੰਝ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਜਲ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਬੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਗਲਾ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ।

ਮੰਝ ਪਿਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਮੰਝ ਪਿਆਰਾ।
ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ ਜਗ ਲੰਘਣਹਾਰਾ।

ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਮੰਝ! ਮੰਗ ਜੇ ਮੰਗਣਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਮੈਂ 'ਨਾਮ' ਤੋਂ ਨਾ ਵਿਛੜਾਂ, ਇਹ ਸਦਾ ਚਲਦਾ ਰਹੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਰ ਮੰਗ, ਜਦੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮੰਝ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਐਨੀ ਕਸਵੱਟੀ ਨਾ ਲਾਇਓ, ਇਹਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚਿਆਇਤੀ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਬਾਰਾਂ ਵੰਨੀ ਦਾ ਸੋਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੋਟ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਹਿਣੀ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮਰਜੀਵੜੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਸਹਿ ਕੇ ਟੈਸਟ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਬੀਰ ਕਸਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ ਝੁਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਇ ॥
ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੋ ਸਹੈ ਜੋ ਮਰਿ ਜੀਵਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੬

'ਚਲਦਾ.....।'

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਭਾਗਨੜੇ ਹਰਿ ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਜਿਨੁ ਘਰਿ ਧਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥
ਪਰਵਾਣੁ ਗਣੀ ਸੇਈ ਇਹ ਆਏ ਸਫਲ ਤਿਨਾ ਕੇ ਕਾਮਾ ॥
ਅੰਗ- ੭੪੯

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕਾ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ॥
ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਭਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰੇ ॥
ਅੰਗ- ੭੪੯

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੋ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਰਹਿਮਤ ਬਦੌਲਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ, ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀਵਾਨ ਸਜੇ ਹਨ। ਆਪ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਹੋਂ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਚੱਲੇ, ਆਮ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕ-ਇਕ ਕਦਮ ਦਾ ਫਲ ਅਸੁਮੇਧ ਯੱਗ ਜਿੰਨਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਰਕੇ ਦੇਖੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ, ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ -

ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਕਿੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣਾ। ਫੇਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸੁਹਾਵਣੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ। ਆਹ ਜਨਮ ਵੀ ਸੰਵਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਹੁਕਮ ਵੀ ਇਹੀ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਜਨਮ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਿੰਨਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਜਨਮ ਸੰਵਾਰ ਦਿਤਾ। ਗਏ ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ -

ਵਿਛੋੜਾ ਸੁਣੇ ਡੁਖੁ ਵਿਣੁ ਡਿਠੇ ਮਰਿਓਦਿ ॥

ਬਾਬੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਹੀ ਨਾ ਧੀਰੋਦਿ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੦੦

ਇਥੇ ਉਹ ਦਿਨ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਫਿਲਮ ਵਾਂਗੂੰ ਉਹ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣਿਓਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਮੁਬਾਰਕ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤਾਈਆਂ। ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ

ਹਨ, ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯੁੱਧ ਅੰਦਰ ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸਰਹੰਦ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਕਿੰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਪ, ਤਪ 28 ਸਾਲ 11 ਮਹੀਨੇ 13 ਦਿਨ, ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਠੰਡੇ ਬੁਰਜ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਦੁਖ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਜਾਂ ਵੈਰਾਗ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਿਆਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲਾਈ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਈ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਤੇ ਗਏ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਰਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੋ ਇਥੇ ਯੂ.ਐਸ.ਏ ਵਿਚ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਸੰਗ ਰੋਜ਼ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਹੀਨਾ ਵਾਰ ਕਰ ਲਓ। ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਕਰ ਲਓ। ਜਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦੇ, ਕੋਈ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚੋ ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਫੇਰ 'ਸੋ ਸਿਆਣੇ ਇਕ ਮਤ' 'ਸਤਿ ਬਚਨ ਸਾਧੂ ਸਭ ਕਰੈ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੋ ਹਾਜ਼ਰੀ ਰਜਿਸਟਰ ਹੁੰਦੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਕੱਟ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਣੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੫

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੩

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਰੀਰ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਉਂਦੇ ਕੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਨ -

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੭੪੯

ਜੀਵਨ ਦਾਨ, ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੁਝਿਆ ਦੀਵਾ ਦੂਸਰੇ ਦੀਵੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੋਈ ਸੁੱਤਾ ਇਨਸਾਨ ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਤਾਂ ਜਾਗੀ ਹੋਈ ਰੂਹ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਕਿਉਂਕਿ-

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੨੨

ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੰਗਤ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨੀ। ਇਕ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਦਿਲ ਦੀ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਹਨ -

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੬

ਜੇ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੀਏ ਕਿੱਡਿਆਂ-ਕਿੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਸਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ ॥ ਅੰਗ- ੯੧੭

ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਰੱਖਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਰਾਜੁ ਨ ਚਾਹਉ ਮੁਕਤਿ ਨ ਚਾਹਉ

ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਮਲਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੫੩੪

ਉਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ 'ਚ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਥੇ ਕੁਰਸੀ ਲੱਗੀ, ਆਪਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਆਈਆਂ। ਪਿਆਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੰਡਿਆ, ਪਿਆਰ ਹੀ ਸਿਖਾਇਆ ਤੇ ਕਿੱਡੀ ਰਹਿਮਤ ਹੋਈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਸੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੩

ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੇ ਥਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ ॥ ਅੰਗ- ੩੧੯

ਇਕ ਘਰ 'ਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਚਲੇ ਗਏ, ਕੁਰਸੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਮ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਇਕ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜੁਗਤ ਨਾ ਦੱਸੀ ਜਾਵੇ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਾ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਆਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜੁਗਤ ਦੱਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਿਆ

ਕਰੇ। ਜੇ ਕਿ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਰਸਾਉਣਾ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ? -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥

ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੩੧੯

ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਵੰਡ ਛਕਣਾ, ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ way of life ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣੀ ਕਿ ਗੋਰਿਆਂ 'ਚ, ਈਸਾਈਆਂ 'ਚ ਕਿੱਡੀਆਂ-ਕਿੱਡੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਅੰਤਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਇਸ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਸਵਾਸ ਨਿਕਲਣਾ, ਉਸ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਜਿੱਥੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਜੋ ਹੈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੯੮

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਵੇਮੁਖ ਹੋਏ ਰਾਮ ਤੇ ਲਗਨਿ ਜਨਮ ਵਿਜੋਗ ॥

ਖਿਨ ਮਹਿ ਕਉਤੇ ਹੋਇ ਗਏ ਜਿਤਕੇ ਮਾਇਆ ਭੋਗ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੫

ਜਿਥੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਾਂਦੇ ਆਹ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ। ਇਕ ਮਾਈ ਸਿੱਧੀ ਸਾਦੀ ਸੀ। 1998 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਆਏ ਸਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਉਹ ਮਾਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਫੜਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ, ਉਸ ਬਚਨ ਨੂੰ। ਸਾਡਾ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ, ਸਥੂਲ ਮੱਤ ਹੈ, ਜੜ੍ਹ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜੁੜ ਗਏ। ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਨੀਆਂ, ਸੁਣਾਉਣੀਆਂ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਰਹਿ ਗਈ। ਰੌਚਕ ਬਾਤਾਂ 'ਚ ਸਾਡਾ ਮਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਐਨਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ, ਸਭ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ।

ਕੋਈ ਤਨ ਦੁਖੀ, ਕੋਈ ਮਨ ਦੁਖੀ,

ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਉਦਾਸ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਬਹੁਤੇ ਸਭ ਦੁਖੀ,

ਸੁਖੀ ਹਰਿ ਕੇ ਦਾਸ।

ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਬਚਨ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤਾਂ ਕਰੋ। ਮਾਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸਵਾਸ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠੋ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬੈਠਣ ਦਾ ਢੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਸਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਸਣ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੁਖ ਆਸਣ 'ਚ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਸਕੋ। ਜਿਵੇਂ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰੇ, ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰਖੋ, ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਓ, ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ 90 ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਰਜੀ ਫਲੋ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ, ਸਰੀਰ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਗਰਦਨ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗਲਤ ਫੁਰਨੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਸੁਭ ਫੁਰਨੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਫੁਰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਸੰਕਲਪ, ਵਿਕਲਪ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਣਾ ਹੈ, ਸਿੱਧੇ। ਸਰੀਰ ਸਿੱਧਾ ਹੋਵੇ, ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਹੋਵੇ। ਸਿਰ ਸਿੱਧਾ ਤਾਂ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਠੋਡੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਲਗਦੇ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਆਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਕੇ ਐਨਰਜੀ ਫਲੋਅ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਸੁਣ 'ਵਾਹਿ.....' ਇਹ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 15 ਸੈਕਿੰਡ ਲੰਮਾ ਸਵਾਸ ਹੋਵੇ, ਹੁਣ ਸਵਾਸ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਕਰੋ, 'ਗੁ.....' ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਇਕ ਮਿੰਟ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਰ ਲਓ, ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੋਗੀ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮੀ ਹੁੰਦੇ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦਿਲ, ਦਿਮਾਗ ਓਨੇ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ, ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਯ ਨਹੀਂ। ਗਰਮੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ 'ਚੋਂ ਸਵਾਸ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਖੱਬੀ 'ਚ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ, ਸੇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ। ਜਿਹੜੀ ਖੱਬੀ ਹੈ ਇਹ ਚੰਦਰਮਾ ਨਾਸਿਕਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਸਵਾਸ ਲੈ ਕੇ ਸੱਜੀ 'ਚ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਠੰਢੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਨਾਸਿਕਾ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ। ਜੇ ਇਕੋ ਹੀ ਚਲਦੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਸੱਜੀ ਹੀ ਸਮਝ ਲਓ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੋਗੀਆਂ ਨੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਮਾਈ

ਫੇਰ ਵਿਚ ਬੋਲ ਪਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਸਾਹ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਫੇਰ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਤਾਂ ਕਰ ਲਏ, ਹੁਣ ਨਾਸਕਾ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈ। ਨੱਕ ਬੰਦ ਕਰਿਆ, ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਰੁਕ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਮ ਛੱਡਿਆ ਉਹਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਬੱਸ ਆਹੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਮਧਮਾ, ਮਧਮਾ ਤੋਂ ਪਸੰਤੀ, ਫੇਰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ, ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਆਪੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਐਨਾ ਕੁ ਹੀ ਕਰ ਲਓ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦਾ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਜਦੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਜੁਗਤ ਹੈ ਉਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਦਸਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਹ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ, ਸਤਿਨਾਮ, ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਹੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪ ਜਦੋਂ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਪੈਡਲ ਨਾਲ ਸਤਿਨਾਮ, ਇਕ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਕੇ ਬਹਿ ਗਏ। ਉਹ ਤਾਂ -

ਸਚਹੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੇ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- ੬੨

ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਿਉਂ ਕੇ ਦਿਖਾਈ। ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਵੇਰੇ ਛੇ ਵਜੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ। ਸਮਾਂ ਤਾਂ 9 ਤੋਂ 5 ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਰਾਤ ਆਪ ਰਾਤ ਦੇ 11 ਵਜੇ ਤਕ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ 'ਚ ਡਿਊਟੀ ਹੁੰਦੀ, ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਸਨ ਸੈਕਟਰੀਏਟ 'ਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ 1952 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1966 ਤਕ ਸਰਵਿਸ ਸਿਵਲ 'ਚ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 10 ਸਾਲ ਤਕਰੀਬਨ ਫੌਜ 'ਚ ਲਾਏ। 24 ਸਾਲ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ। ਸਰਵਿਸ ਕੀ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਹੀ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ, ਉਹਨੂੰ ਸੇਵਾ ਸਮਝਣਾ।

ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰ ਸੀ ਫਲੈਚਰ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਹਾਲੇ ਬਾਕੀ ਆਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਐਨੀ ਡਿਊਟੀ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰਾ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਆ ਗਈ, ਦੋਸ਼ ਲੱਗੂ।

ਕਿੱਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉੱਚੀ ਸੋਚ ਸੀ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਰਵਿਸ

ਛੱਡ ਦਿਓ। ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਫੰਡ ਲਿਆ, ਕੋਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਈ, ਬੱਸ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਿਆ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਯੂ.ਪੀ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਸੰਗਤ?

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਉਥੇ ਐਨੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਭਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ। ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਲਾਈ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਟਰੈਕਟਰ ਚਲਾਉਣਾ, ਉਹਦੀ ਧੁਕ-ਧੁਕ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪੇ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਜੁਗਤੀਆਂ ਦਸ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਕਰੂੰ। ਵਿਹਲਾ ਮਨ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤ ਦਾ ਘਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਹੋ, ਉਸ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰੋ -

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੨੬

ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ। ਉਹ ਤਾਂ ਐਸੀ ਬਹੁ ਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਨੇ -

ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ॥

ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ ॥

ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੪

ਅਸਲ 'ਚ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਭੇਖ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਭੇਖ ਦਿਖਾਏ ਜਗਤ ਕੇ ਲੋਗਨ ਕੇ ਬਸਿ ਕੀਨ॥

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਕਾਤੀ ਕਟਿਯੋ

ਬਾਸੁ ਨਰਕ ਮੇ ਲੀਨ॥੫੬॥

ਬਚਿਤੁ ਨਾਟਕ, ਅ. ੬-੫੬ (੨)

ਭੇਖ ਦਿਖਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਹਰਲਾ ਰੰਗ, ਰੂਪ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪੂਰੇ ਸਰਦਾਰੀ ਠਾਠ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ।

ਇਨ ਗਰੀਬ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਬਖਸ਼ਹੁ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ

ਯਾਦ ਰਾਖਹਿ ਹਮਰੀ ਗੁਰਿਆਈ॥

ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਛੱਡ ਦਿਤੀ। ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਾਰਮ ਸੀ,

ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ 1975 'ਚ ਵੁਲਵਰ ਹੈਂਪਟਨ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਸਰੀਰ ਛੱਡਿਆ, ਉਹ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੀ ਵੈਰਾਗਮਈ ਅਵਸਥਾ, ਇਕੋ ਹੀ ਬਚਨ 'ਤੇ ਸਾਰਾ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਦਿਤਾ। 1978 ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਗਏ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਤਾਂ ਭੇਜੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਛੋਟੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚਲੋ ਜੋ ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਤਾਂ ਮੋਹਾਲੀ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖ ਲਓ। ਫੇਰ 781, 3 ਬੀ 1, ਮੋਹਾਲੀ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਿਆ, ਉਸ ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਗਾਹੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਈ। ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੰਮਾਕੂ ਬੀਜਦੇ ਸਨ ਰੋਪੜ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ। ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ। 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਏ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਉਥੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਛੜਿਆ ਇਲਾਕਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫਾਰਮ ਵੇਚਿਆ। ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਏਧਰ ਹੀ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਟਰੱਸਟ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਰਤਵਾੜਾ ਨਗਰ ਪੈਂਤਪਰ ਚਾਹੜਮਾਜਰਾ ਇਥੇ ਫੇਰ ਵੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਹਸਪਤਾਲ ਬਣ ਗਏ। ਫੇਰ 1995 'ਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਅਸਲ 'ਚ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਜਪਾਉਣਾ। ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਕਿਨਹੀ ਬਨਜਿਆ ਕਾਂਸੀ ਤਾਂਬਾ ਕਿਨਹੀ ਲਉਗ ਸੁਪਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੨੩

ਦੁਨੀਆਂ ਵਪਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਧੂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਆਹੀ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਆਪਿ ਜਪਹੁ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੦

ਇਹ ਕੰਮ ਅਸਲ 'ਚ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ-

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਿਆ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਛੋਟਿਆਂ ਨੇ ਜੁਗਤੀ ਦਸ ਦਿਤੀ। ਆਪ ਨੇ ਮੋਹਾਲੀ ਉਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਿਆ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾਇਆ। ਉਹ ਧਰਤੀ ਜਿਥੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪਏ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਦੇ ਵੀ ਚਰਨ ਪਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਅਗਿਆਤ ਵਾਸ ਦਾ ਸਮਾਂ

ਕੱਢਿਆ, ਉਥੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਵੀ ਆਏ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ। ਚਲੇ ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਹੀਂ -

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੇ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ- ੩੪੫

ਸਤਿ, ਚਿੱਤ, ਅਨੰਦ; ਫੇਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਅ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ ਉਹ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ 1993 'ਚ ਇਕ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਨ ਯੋਗੀ ਡਾਕਟਰ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ, ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੋਗੀ ਸਨ। 45 ਸਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਰਫਾਨੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਿਆ। ਬੜਾ ਤਜਰਬਾ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ।

ਪੇਨਸਲਵਾਨੀਆ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਗੋਰੀ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾਨ ਕੀਤੀ। 600 ਏਕੜ ਦੇ ਵਿਚ ਆਸ਼ਰਮ ਬਣਿਆ। ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਦੋ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ। ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਕੋਲ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਮਾਲਵੀਆ ਆਇਆ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾ ਨਿਆਸ ਰਖਵਾਇਆ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣ ਗਈ ਬਨਾਰਸ। ਦੂਜੀ ਮਿਸਾਲ ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਏ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾਨਿਆਸ ਰਖਵਾਇਆ। ਅੱਜ ਉਹ ਵੀ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਬਣ ਗਈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨਾ ਸਤਿਕਾਰ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵੀ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਏ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਇਆ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਸਨੀਵੇਲ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋਏ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੀਆਂ ਨੇ ਰੋਣਕਾਂ। ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਕਿੰਨਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਤੇ ਲਿਜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਪੂਜਾ ਅਕਾਲ ਕੀ, ਦੀਦਾਰ ਖਾਲਸੇ ਕਾ, ਪਰਚਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋੜਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਪਰਚਾ ਪਾਈ ਰੱਖਣਾ, ਉਹ ਧੁਨ ਹੈ, ਧੁਨ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਜੇ ਵਾਜੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰੀ ਧੁਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਹੁਣ vibraton ਹੈ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਓਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ-

ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ ॥ ਅੰਗ- ੩੧੯

ਲਗਾਤਾਰ ਹੀ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇਖ ਲਓ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬੱਚੇ ਕਿਸੇ

ਦੇ ਕਹਿਣੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਪੈ ਗਈ ਭੁੱਲ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਬਚੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਿਵੇਂ ਬਚਦੇ ਨੇ? ਉਹ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਐਸੇ ਸਤਿਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਨਾ ਛੱਡੋ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੋਗੇ ਉਥੇ ਸਭ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਂਡਾ, ਮੀਟ, ਸ਼ਰਾ, ਬ ਹੈ ਉਥੇ ਤਾਂ ਭੂਤ ਰਸੋਈ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਕਲੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਅਉਤਾਰੁ ॥

ਪੁਤੁ ਜਿਨ੍ਹਰਾ ਧੀਅ ਜਿੰਨ੍ਹਰੀ ਜੋਰੂ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੫੫੬

ਪ੍ਰੇਤ ਨੇ, ਭੂਤ ਨੇ ਫੇਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਕਲਾ ਕਲੇਸ਼ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਬਣ ਜਾਣਗੇ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੨

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਯਾਦ ਵਿਚ ਬੈਠਿਓ। ਜੁਗਤ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤੀ ਤੇ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸਵਾਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਓ ਤੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰੋ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ

1. ਰਿਨੂਅਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਰਿਨੂਅਲ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਾ ਰਿਨੂਅਲ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੈ।
2. ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਚੰਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪੁਜਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ।
3. 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ

ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ
30-31 ਅਕਤੂਬਰ, 1-2 ਨਵੰਬਰ 2018
ਸੰਖੇਪ ਰਿਪੋਰਟ

ਮਿਤੀ 30 ਅਕਤੂਬਰ - ਪਹਿਲਾ ਸਮਾਗਮ (ਸਮੁੰਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ)

ਸ਼ਹੀਦ ਕੌਮ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਮਿਤੀ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ (30, 31 ਅਕਤੂਬਰ ਅਤੇ 1, 2 ਨਵੰਬਰ) ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸਮੁੰਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕਥਾ, ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਆਰੰਭਤਾ ਹੋਈ। ਭਾਈ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਵਲੋਂ ਇਲਾਹੀ ਰਸਭਿੰਨੇ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਗਿਆਨੀ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਮੱਖਣ, ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਸੰਤ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੂਬੀਆਂ ਨੰਗਲ ਯੂ.ਪੀ ਨੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੰਸਾਲੀ, ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਟਿੱਬੀ ਸਾਹਿਬ ਰੋਪੜ, ਭਾਈ ਹਰਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇਸੂਮਾਜਰਾ ਅਤੇ ਸ: ਇੰਦਰਜੀਤ ਰੰਧਾਵਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ: ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਐਡੀਟਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤ, ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਅਮਿਤ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸਾ ਹਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਟਰੱਸਟ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿਜਦਾ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਕੌਮ ਦਾ ਅਮੀਰ ਸਰਮਾਇਆ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ, ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵਨ ਵਾਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਸ਼, ਕੌਮ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਵਗਾਏ ਖੂਨ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਬੂੰਦ ਵਿਚੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਫਖਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਕਰਕੇ ਸਮੁੰਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਹਿ ਅਤੇ ਅਸਹਿ ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਾਰੇ ਪਰ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹੇ। ਆਪਣੇ ਲਈ ਹਰ ਇਕ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਸਵਾਸ ਧਰਮ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਟੇਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਡਾ: ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਪੁਰਨਤਾ ਹੋਈ।

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਈ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ (ਮਿਤੀ 27 ਤੋਂ 31 ਤੱਕ) ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕੈਂਪ, 30 ਅਤੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਟੈਸਟ ਅਤੇ 1 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਖੂਨਦਾਨ ਦੇ ਕੈਂਪ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਸਤਰ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪ ਲੱਗੇ। 1 ਅਤੇ 2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੋਇਆ। ਰਾਤ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਢਾਡੀ, ਭਾਈ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਮਨ ਗੜੀਭੋਰਖਾ, ਬਾਬਾ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕਪੁਰ ਸ਼ਰੀਫ, ਬਾਬਾ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੇਡਵਾਲ, ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹੋਏ। ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਹੁੰਮ ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਪੁੱਜੀਆਂ।

ਮਿਤੀ 31 ਅਕਤੂਬਰ - ਦੂਜਾ ਸਮਾਗਮ (ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ)

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ, ਵੰਡ ਛਕੋ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਤ

ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਵਰਦਾਨ (ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਮਿਤੀ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2018 ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵੱਡੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਜੁੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਯਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਟਕਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਯਾਦ ਵੀ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੋਈ ਸੰਪਰਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਈਆਂ। ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ, ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ, ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥੇ, ਹੋਰ ਟਕਸਾਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। (ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ 32 ਸਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣਨ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਸਭ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਤੇ ਤੋਰਿਆ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਲੋਕ ਮਨ ਮਤ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਨਵਾ ਰੂਹਾਨੀ ਉਚ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ 2001 ਵਿਚ 1.13 ਵਜੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਈ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਗਤਾਂ 1.13 ਵਜੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦੀ ਉੱਚੀ ਲੰਮੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਜੁੜੀਆਂ।

ਮਿਤੀ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2018 ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਸਮਾਗਮ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵੇਰੇ 4.00 ਵਜੇ ਰਾਗੀ ਰਾਜਵੀਰ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ ਗਈ "ਆਸਾ ਜੀ ਵਾਰ" ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਉਪਰੰਤ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਭਾਈ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਪੀ, ਭਾਈ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਰੀ ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਗੀ ਰਾਜਵੀਰ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਹਜੂਰੀ ਰਾਗੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗਿਆਨੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯੂ.ਪੀ, ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੋਲਾ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਪੀ, ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯੂ.ਪੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦਸਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਸਹਿਜਮਈ, ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਦਰਸਾਈ ਅਤੇ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਕਾਡਾਂ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਜਾਤ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ।

ਸਟੇਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਡਾ: ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਹੋਈ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਲਕੇ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਕੰਵਰ ਸੰਧੂ ਤੇ ਸ. ਹਰਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇਸੂਮਾਜਰਾ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਰਾਤ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਰਦਾਪੁਰ, ਗਿਆਨੀ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜਾਚਕ ਢਾਡੀ, ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧੰਨਾ ਭਗਤ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੰਬਿਆਂ, ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਨੇਹੀ, ਭਾਈ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਮਨੀਲਾ, ਢਾਡੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ।

ਮਿਤੀ 1 ਨਵੰਬਰ - ਤੀਜਾ ਸਮਾਗਮ (ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ/ਮਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ/ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ

ਕੌਮ, ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਬੀਆਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ - ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਮਿਤੀ 1 ਨਵੰਬਰ 2018 ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਤੀਜਾ ਸਮਾਗਮ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਸਪੰਨ ਹੋਇਆ। ਅੱਜ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਮੂਹ

ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ। ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਮਾਤਾਵਾਂ, ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਨ, ਉਥੇ ਮਾਤਾਵਾਂ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਧਰਮ, ਕੌਮ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਹਾਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ, ਪਤੀ, ਪੁੱਤਰ, ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਕੌਮ, ਦੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਇਆ। ਏਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ, ਵੰਡ ਛਕਦਿਆਂ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਹਿਜ ਸਭਾਏ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਅਣਗਿਣਤ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁੱਗਾ ਮੜੀਆਂ ਤੋਂ ਰੋਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ।

ਨਿੱਤ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਜ ਦਾ ਤੀਜਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬੀਬੀ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਜੱਥੇ ਵਲੋਂ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਦਿਨ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਭਾਈ ਬਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਭਾਈ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਮਨੀਲਾ, ਭਾਈ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯੂ.ਐਸ.ਏ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਜਥਾ ਬਾਬਾ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਲੰਗਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹਨ। ਮਹਾਨ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਢਾਡੀ ਜੱਥਾ ਬੀਬੀ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਲੋਹੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵਾਰਾਂ ਗਾਈਆਂ। ਉਪਰੰਤ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਕਤਾ ਸਨ ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯੂ.ਕੇ, ਸੰਤ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਂਡੀ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਲਹੌਰਾਂ, ਬਾਬਾ ਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਮਪੁਰ ਖੇੜਾ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਨੂੜ, ਡਾ. ਸਰਬਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਬਾਬਾ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਰੂਰ, ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵਾ ਵਾਲੇ। ਬਾਬਾ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦੇ ਜਾਪ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਰਾਤ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਟਾਲੇ ਵਾਲੇ, ਕਵੀਸ਼ਰ ਭਾਈ ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੋਲਾ, ਭਾਈ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਕੇ, ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਐਸ.ਏ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਕਥਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਖੂਨਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅੱਧੇ ਮੁੱਲ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਡਾ. ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਭਾਈ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਚੌਥਾ ਸਮਾਗਮ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ - ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਮੂਲ ਧੁਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਘੋਰ ਅਪਮਾਨ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਨਾ-ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਯੋਗ ਕਾਰਾ, ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਜਲਦ ਸਖਤ ਐਕਸ਼ਨ ਲਏ - (ਸੰਤ ਸਮਾਜ)

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰੁਹਾਨੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਚੌਥੇ ਤੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਮੂਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ 35 ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹੋਈ ਘੋਰ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। 1984 ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਗਾੜੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਦੇਰੀ, ਸਿੱਖ ਮਾਨਸਿਕਤਾ

ਤੇ ਗਹਿਰੀ ਚੋਟ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਅੱਜ ਵੀ ਬਰਗਾੜੀ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਨੈਤਿਕ ਫਰਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨ। ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਹੇਠਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਇਕ ਰਹਿਤ ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਤੇ ਇਕ ਕਲੰਡਰ ਹੋਵੇ। ਅੱਜ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਸਥਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ, ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਹੋ ਰਹੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸੁਰ ਅਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੰਚਾਲਕ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਿਥੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ, ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ ਤੇ ਝਾਤ ਪਾਈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਘੋਰ ਬੇਅਦਬੀ ਲਈ ਦੁਖ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੁਣ ਤਕ ਕੋਈ ਇਨਸਾਫ ਨਾ ਮਿਲਣੇ ਨੂੰ ਗਹਿਰੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਦੱਸਿਆ। ਅਸੀਂ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਮੁੜ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਰਅੱਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਹਿਮ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਮਪੁਰ ਖੇੜਾ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਮਤ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਦਾ ਮਾਣ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਾਨ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਡੱਟ ਕੇ ਪੱਥਕ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਪੰਥ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਏ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਅੱਜ ਪੂਰੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਬਰ ਜੁਲਮ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜਾ ਕਿੱਥੇ ਖੜਾ ਸੀ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਸਤਿਕਾਰਤ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਥੋਂ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਲਈ? ਬੇਅਦਬੀ ਹੋਣ ਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਨੱਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਚੀ ਦਾ ਨਾਚ ਕਰਵਾਇਆ। ਕੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਵੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬੜੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਆਉਣ। ਧਰਮ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਰਮ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇ।

ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ, ਬਾਬਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੜੀ, ਰਾਗੀ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ, ਢਾਡੀ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾਂਵਾਲੀ, ਡਾ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਚਾਹਲ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਪੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਬੰਨੀ ਕੰਗ ਅਤੇ ਸ. ਹਰਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇਸੁਮਾਜਰਾ ਨੇ ਵੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਅੱਜ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਛੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਟੀਚਰ ਐਵਾਰਡ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਡਾ. ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨਾਲ ਹੋਈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-50)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੩

ਬਹੁ ਭੇਖ ਕਰਿ ਭਰਮਾਈਐ
ਮਨ ਹਿਰਦੈ ਕਪਟੁ ਕਮਾਇ॥

ਜੇਕਰ ਬਹੁ=ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਖ=ਲਿਬਾਸ ਧਾਰਨ ਕਰਿ=ਕਰਕੇ ਤੀਰਥਾਂ ਆਦਿ 'ਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭਰਮਾਈਐ=ਭਰਮਾਉਣਾ ਕਰੀਏ ਪਰ ਮਨ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਕਰਕੇ ਕਪਟੁ=ਛਲ ਕਮਾਇ=ਕਮਾਉਣਾ ਕਰੀਏ।

ਹਰਿ ਕਾ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵਈ
ਮਰਿ ਵਿਸਟਾ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ॥੧॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਹਲੁ=ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਵਈ=ਪਾਈਦਾ ਸਗੋਂ ਕਰ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਆਦਿ ਵਾ: ਗਰਭ ਦੀ ਵਿਸਟਾ=ਗੰਦਗੀ ਮਾਹਿ=ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਇ=ਸਮਾਈਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਗੰਦਗੀ ਦੇ ਕੀੜੇ ਹੋ ਕੇ ਗੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸਮਾਈਦਾ ਹੈ। ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਈਏ ਕਿ -

ਮਨ ਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸੁ॥

ਮਨ ਰੇ = ਹੇ ਮਨਾ! ਗ੍ਰਿਹ=ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਦਾਸੁ=ਉਪਰਾਮ ਰਹਿਣਾ ਕਰ।

ਸਚੁ ਸੰਜਮੁ ਕਰਣੀ ਸੋ ਕਰੇ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਪਰਗਾਸੁ॥ ੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਸਚੁ=ਸੱਚਾ ਸੰਜਮ ਵਾ: ਸੰਜਮੁ=ਇੰਦਰੀਆਂ ਦਾ ਦਮਨ ਤੇ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਕਰਣੀ=ਕਮਾਈ ਸੋ=ਉਹੋ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖਿ=ਮੁਖੀ ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਰਗਾਸੁ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਜੀਤਿਆ
ਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਘਰੈ ਮਹਿ ਪਾਇ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਕੈ= ਦੇ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਨੂੰ ਜੀਤਿਆ=ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਮਨ ਦੇ ਮੰਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਕਾਬੂ 'ਚ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਗਤਿ=ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਘਰ ਮਹਿ=ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਪਾਇ=ਪਾ ਲਈ ਹੈ ਵਾ: ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਘਰ 'ਚੋਂ ਪਾ ਲਈ ਹੈ ਵਾ: ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਘਰ 'ਚੋਂ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਪਾ ਲਈ ਹੈ।

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ
ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ॥੨॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਹਰਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾ=ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ

ਨਾਮ ਧਿਆਈਐ=ਧਿਆਈਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੇ ਮੇਲ 'ਚ ਮਿਲਾਉਣਾ ਕਰੀਏ, ਇਹੋ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ -

ਜੇ ਲਖ ਇਸਤਰੀਆ, ਭੋਗ ਕਰਹਿ
ਨਵ ਖੰਡ ਰਾਜੁ ਕਮਾਹਿ॥

ਜੇ=ਜੇਕਰ ਲਖ=ਲੱਖਾਂ ਇਸਤਰੀਆ=ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ ਕਰਹਿ=ਕਰ ਲਵੇਂ ਅਤੇ ਨਵ=ਨੌਂ ਖੰਡਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਭਾਵ ਵੀ ਕਮਾਹਿ=ਕਮਾ ਲਵੇਂ।

ਬਿਨੁ ਸਤਗੁਰ ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਵਈ
ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ॥੩॥

ਤਾਂ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪਾਵਈ=ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਕਰਮ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ=ਮੁੜ-ਮੁੜ ਭਾਵ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜੂਨੀਆਂ ਪਾਹਿ=ਪਾਵੇਂਗਾ।

ਹਰਿ ਹਾਰੁ, ਕੰਠਿ ਜਿਨੀ ਪਹਿਰਿਆ
ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਚਿਤੁ ਲਾਇ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਹਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਕੰਠ 'ਚ ਪਹਿਰਿਆ=ਪਹਿਨਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਣੀ=ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਚਿਤ ਨੂੰ ਲਾਇ=ਲਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਤਿਨਾ ਪਿਛੈ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਫਿਰੈ
ਓਨਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਤਿਨਾ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰਿਧਿ=ਰਿਧੀਆਂ ਤੇ ਸਿਧਿ=ਸਿਧੀਆਂ ਦਾਸੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰੀਆਂ ਫਿਰੈ=ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਧਿ=ਅੰਨ ਆਦਿ ਦੀ ਤੋਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਸਿਧਿ=ਧਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲ ਸਮਾਨ ਵੀ ਤਮਾਇ=ਤਮਹ ਭਰ ਵੀ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਭਾਵ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਤੇ-ਸਿਧ ਦਿਤੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਤਮਾਇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਲੋਭ, ਤਮੰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਜੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋ ਥੀਐ
ਅਵਰੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭ=ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭਾਵੈ=ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ=ਉਹੋ ਥੀਐ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਲਪੰਗ ਜੀਵਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਅਵਰੁ=ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ=ਕੀਤਾ ਜਾਇ=ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜਨੁ ਨਾਨਕ ਜੀਵੈ ਨਾਮੁ ਲੈ
ਹਰਿ ਦੇਵਹੁ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ! ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਇਉਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਅਸੀਂ ਜਨੁ=ਦਾਸ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਲੈ ਭਾਵ ਜਪ ਕੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ=ਸੁੱਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇਵਹੁ=ਦੇਣਾ ਕਰੋ ਭਾਵ ਆਪ ਦਾ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ ਤੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਾਧਦੇ ਰਹੀਏ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੩ ਘਰੁ ੧
ਜਿਸ ਹੀ ਕੀ ਸਿਰ ਕਾਰ ਹੈ
ਤਿਸ ਹੀ ਕਾ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ=ਦੀ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਹੁਕਮ ਰੂਪੀ ਕਾਰ ਹੈ ਵਾ: ਰਜੇ, ਤਮੇ ਤੇ ਸਤੋ ਗੁਣ ਦੀ ਕਾਰ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਾਂ 'ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਤਿਸ=ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾ=ਦਾ ਹੀ ਸਭ ਕੋਇ=ਕੋਈ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਉਪਰ ਸਿਰਕਾਰ=ਹਕੂਮਤ ਹੈ ਸਭ ਕੋਈ ਹੀ ਉਸੇ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਾਰ ਕਮਾਵਣੀ
ਸਚੁ ਘਟਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਕਾਰ ਕਮਾਉਣੀ ਹੈ ਵਾ: ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮੁਖੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ=ਸੇਵਾ ਵਾ: ਭਗਤੀ ਕਮਾਉਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਫਲੀ ਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਚੁ=ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਭੂ, ਘਟਿ=ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਜੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਸਫਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ 'ਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੁਸਰਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁਖੀ ਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਧਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਭਾਵ ਹਠ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਸਮਝ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਕਰਣੀ ਜਾਂ ਕਾਰ ਹੈ, ਜੇ ਸਫਲੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਅੰਤਰਿ ਜਿਸ ਕੈ ਸਚੁ ਵਸੈ ਸਚੇ ਸਚੀ ਸੋਇ॥

ਜਿਸ ਕੈ= ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਚੁ=ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਵਸਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਸ੍ਰਣ, ਮੰਨਣ ਨਿਧਿਆਸਣ ਦੀ ਸੱਚ ਰੂਪੀ ਸਾਖਿਆਤਤਾ ਵਸਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਚੇ=ਸੱਚੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਚੀ ਸੋਇ=ਸੋਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਚਿ ਮਿਲੇ ਸੇ ਨ ਵਿਛੁੜਹਿ
ਤਿਨ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਹੋਇ॥

ਜੇ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਸੇ= ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੁੜਹਿ=ਵਿਛੁੜਦੇ ਨਹੀਂ, ਨ = ਨਹੀਂ। ਤਿਨ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਜ ਘਰਿ= ਸ਼ੈਰੂਪ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਾ: ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਾਸਾ=ਨਿਵਾਸ ਹੋਇ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਰਾਮ; ਮੈਂ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਵਰੁ=ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਤਗੁਰੁ ਸਚੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਰਮਲਾ
ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਸਾਡੇ ਲਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ ਜੇ ਮੈਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇ ਉੱਜਲ ਸਰੂਪ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਕਮਾ ਕੇ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਦਾ ਮਿਲਾਵਾ=ਮੇਲ ਹੋਇ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਬਦਿ ਮਿਲੈ ਸੇ ਮਿਲਿ ਰਹੈ
ਜਿਸ ਨਉ ਆਪੇ ਲਏ ਮਿਲਾਇ॥

ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਬਾਣੀ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੇ=ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵੀ ਮਿਲੇ ਰਹੈ=ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਉਹ ਸੰਸਾਰਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਰਹੈ=ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ। ਪਰ ਸਬਦ ਨਾਲ ਉਹੋ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਉ=ਨੂੰ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾਇ=ਮਿਲਾ ਲਏ=ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਕੇ ਨਾ ਮਿਲੈ
ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਇ॥

ਦੂਜੇ ਭਾਇ=ਦਵੈਤ ਭਾਵ ਵਾ: ਦੂਜੇ=ਦੂਜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਾਇ=ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾ: ਦੂਜੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੇ=ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਨਾ=ਨਹੀਂ ਮਿਲੈ=ਮਿਲ ਸਕਦਾ, ਸਗੋਂ ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਫਿਰਿ=ਫੇਰਿਆਂ 'ਚ ਫਿਰਿ=ਫਿਰਦੇ ਭਾਵ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਆਵੈ ਜਾਇ=ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਜੰਮਦੇ ਤੇ ਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਮਹਿ ਇਕੁ ਵਰਤਦਾ
ਏਕੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਇਕ ਅਦਵੈਤ ਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਮਹਿ=ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ=ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ, 'ਚ ਇਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਿਸ ਨਉ ਆਪਿ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ
ਸੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ॥

ਜਿਸ ਨਉ=ਤਾਈਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਦਇਆਲੁ=ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਮੁਖ

ਬਣ ਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ, 'ਚ ਸਮਾਇ=ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾ:
ਨਾਮੀ ਪ੍ਰਭੂ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਤਿ ਪਤਿ ਪੰਡਿਤ ਜੋਤਕੀ
ਵਾਦ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ॥

ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਪੁਰਸ਼, ਜੋ ਬੜੇ-ਬੜੇ
ਪੰਡਿਤ ਤੇ ਜੋਤਕੀ=ਜੋਤਸ਼ੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵਿਦਵਾਨ
ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਜੋ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਕੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧ ਅਨੁਸਾਰ
ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਵਾਦ=ਝਗੜਿਆ, ਬਹਿਸਾਂ
ਵਾਲੀਆਂ ਵੀਚਾਰਾਂ ਕਰਹਿ=ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਭਵੀ ਨ ਬੁਝਈ
ਅੰਤਰਿ ਲੋਭ ਵਿਕਾਰੁ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਜਾਂ ਬੁੱਧੀ ਭਵੀ=ਉਲਟ ਗਈ ਹੈ ਜੋ
ਪਰਮਾਰਥੀ ਸੱਚ ਨੂੰ ਨ ਬੁਝਈ=ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ। ਸਗੋਂ
ਸੰਸਾਰਕ ਗਿਆਨ 'ਚ ਹੀ ਉਲਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਭ ਦਾ ਵਿਕਾਰ ਟਿਕਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ
ਲੋਭ ਵਸ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਿਲੇ, ਉਸੇ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਗੱਲ
ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਉਸ ਦੇ ਸੱਚ ਪੱਖ ਨੂੰ
ਵੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਵਿਕਾਰੁ=ਵਿਗਾੜ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਭਰਮਦੇ
ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ॥

ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨੀਆਂ 'ਚ ਭਰਮਦੇ
ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਭਟਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਭ੍ਰਮ-ਭ੍ਰਮ
ਕੇ ਖੁਆਰੁ=ਖਰਾਬ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੀ ਹੋਇ=ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਕਮਾਵਣਾ
ਕੋਇ ਨ ਮੋਟਣਹਾਰੁ॥

ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਤਾਂ ਪੂਰਬਿ=ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ
ਹੀ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਕਮਾਵਣਾ=ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਇ=ਕੋਈ
ਵੀ ਮੋਟਣਹਾਰੁ=ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਗੁਰ ਕੀ
ਸੇਵਾ ਗਾਖੜੀ; ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਆਪੁ ਗਵਾਇ॥

ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੀ=ਦੀ ਸੇਵਾ=ਟਹਿਲ ਬੜੀ
ਗਾਖੜੀ=ਕਠਿਨ ਹੈ ਭਾਵ ਆਪਣੀ ਮੱਤ 'ਚ ਫਸਿਆ ਜੀਵ
ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਕਮਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ।
ਇਹ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਆਪਾ-ਭਾਵ ਗਵਾਇ=ਗਵਾ ਕੇ
ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਬਦਿ ਮਿਲਹਿ ਤਾ ਹਰਿ ਮਿਲੈ
ਸੇਵਾ ਪਵੈ ਸਭ ਥਾਇ॥

ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮਿਲ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ=ਟਹਿਲ ਸਭੁ=ਸਾਰੀ ਥਾਇ ਪੈ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਾਰਸਿ ਪਰਸਿਐ ਪਾਰਸੁ ਹੋਇ

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਰਸ ਸਰੂਪ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬੜਾ
ਅੰਤਰ ਹੈ ਪਾਰਸ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ 'ਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਸ ਨਾਲ
ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਤਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਸੋਨਾ ਤਾਂ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ
ਪਰ ਪਾਰਸ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ। ਪਰੰਤੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪੀ
ਪਾਰਸ ਨਾਲ ਪਰਸਿਐ=ਛੁਹ ਕੇ ਭਾਵ ਮਿਲ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪਾਰਸ
ਰੂਪ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜੋਤੀ=ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੀ ਅਦਵੈਤ ਸਰੂਪ ਜੋਤ ਵਿਚ ਜੀਵ
ਦੀ ਪਰਤਖ ਜੋਤ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਿਨ ਕਉ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ
ਤਿਨ ਸਤਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਆਇ॥

ਜਿਨ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ=ਦੇ ਮਸਤਕਿ ਉੱਤੇ ਪੂਰਬਲੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ
ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ
ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ 'ਚ ਆਇ=ਆ
ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ
ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਮਨ ਭੁਖਾ ਭੁਖਾ ਮਤਿ ਕਰਹਿ
ਮਤ ਤੂ ਕਰਹਿ ਪੂਕਾਰੁ॥

ਹੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦੀ ਭੁੱਖ ਅਧੀਨ
ਹੋ ਕੇ ਭੁੱਖਾ ਭੁੱਖਾ ਮਤਿ=ਮਤਾਂ ਕਰਹਿ=ਕਰ ਅਤੇ ਮਤ=ਮਤਾਂ
ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਪੂਕਾਰ=ਫਰਿਆਦ ਕਰ ਕਿ ਮੇਰੀ
ਭੁੱਖ ਮਿਟ ਜਾਵੇ। ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਭੁੱਖ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜੀਵ
ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਤਾਂ
ਕੀ ਬਲਕਿ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੀ ਜਾਂ ਸਵਰਗਪੁਰੀ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ
ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਭੁੱਖਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜਿਨਿ ਸਿਰੀ
ਸਭਸੈ ਦੇਇ ਅਧਾਰੁ॥

ਜਿਨਿ=ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨੀਆਂ ਵਾਲੀ
ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਿਰੀ=ਸਿਰਜੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਜੀ ਹੈ, ਉਹੋ ਹੀ
ਸਭਸੈ=ਸਭ ਨੂੰ ਅਧਾਰੁ=ਆਸਰਾ ਦੇਇ=ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨਿਰਭਉ ਸਦਾ ਦਇਆਲੁ ਹੈ
ਸਭਨਾ ਕਰਦਾ ਸਾਰੁ॥

ਉਹ ਨਿਰਭਉ=ਭੈ ਰਹਿਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਦਾ ਹੀ ਦਿਆਲੂ
ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਰ=ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ
ਇੰਨਾ ਬਖਸਿੰਦ ਹੈ ਕਿ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਲ ਰਿਹਾ
ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝੀਐ ਪਾਈਐ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਸੰਗਤ
ਕਰਕੇ ਵਾ: ਗੁਰੂ ਮੁਖ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ
ਬੁਝੀਐ=ਸਮਝੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ
ਦੁਆਰੁ=ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਮੋਖ=ਮੁਕਤੀ ਪਾ ਲਈਦੀ ਹੈ ਵਾ;
ਦੁਆਰੁ=ਦੁਆਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪਾਈਐ=ਪਾ
ਲਈਦੀ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਦੁਆਰੁ=ਸਾਧਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਦਰ ਵਾ:
ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਦਰ ਦੁਆਰਾ ਮੋਖ=ਮੁਕਤੀ ਪਾਈਐ=ਪਾ
ਲਈਦੀ ਹੈ।

ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ - 6

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)

ਮੈਂ ਮੁਰਖ ਕੀ ਕੇਤਕ ਬਾਤ ਹੈ ਕੋਟਿ ਪਰਾਧੀ ਤਰਿਆ ਰੇ ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਰਿਆ ਰੇ ॥(ਅੰਗ-612)

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਕਤੂਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-45)

ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਚਾਅ ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਖੌਫ

ਪਾਧੇ ਗੋਪਾਲ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਲੇਖੇ ਪੱਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹੁਣ ਮੁਲਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਹਾਨਾ ਸੀ ਮੁੱਲਾਂ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠਣ ਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਾਲਕ ਆਪ ਹਨ। ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਤਮਾਮ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ, ਮਾਨਵਤਾ ਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਆਏ ਹਨ। ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਮਝਾਉਣ ਆਏ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਅਕਸਰ ਇਕਾਂਤ ਵਾਸ ਰਹਿੰਦੇ। ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਣਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਇਕਾਂਤਵਾਸ ਰਹਿਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ। ਕਿਸੇ ਉਪਰੀ ਛਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਂਦੇ। ਮੁਲਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਹੇ ਨੇਕ ਬਾਲਕ ਜੀ! ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਮੈਨੂੰ ਦਸਣਾ ਕਰੋ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਇਕਾਂਤ ਵਾਸ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਖੁਦਾ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉ, ਅੰਦਰਲੇ ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉ। ਅਗੰਮੀ ਲੈ ਵਿਚ ਸਰਸ਼ਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲੇ -

ਦੁਨੀਆ ਮੁਕਾਮੇ ਫਾਨੀ ਤਹਕੀਕ ਦਿਲ ਦਾਨੀ ॥

ਮਮ ਸਰ ਮੁਇ ਅਜਰਾਈਲ ਗਿਰਫਤਹ

ਦਿਲ ਹੋਚਿ ਨ ਦਾਨੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੧

ਹੇ ਮੁਲਾਂ ਜੀ! ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਆਉਣੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੈ। ਮੌਤ ਦਾ ਖੌਫ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੈ। ਮੌਤ ਅਟੱਲ ਹੈ। ਆਉਣੀ ਹੀ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਬਾਲਕ ਹੋਵੇ, ਜੁਆਨ ਜਾਂ ਬੁੱਢਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨੀ ਬਚ ਸਕਿਆ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਔਲੀਏ, ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਭਾਵ ਨੇਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਬਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਆਏ ਪਰ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਭ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸਲੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਲਾਂ ਜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਹ ਗੱਲ ਨਾ ਸੋਚੋ। ਇਹ ਉਮਰ ਤਾਂ ਹੱਸਣ ਖੇਡਣ, ਨੱਚਣ, ਕੁੱਦਣ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੇ ਪਹਿਨਣ, ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ -

ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੋਸਿ ਤੇ ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ ॥

ਹਕਾ ਕਬੀਰ ਕਰੀਮ ਤੂ ਬੇਐਬ ਪਰਵਦਗਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੧

ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੀਮਤ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੋਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਗੰਮੀ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੈ। ਫਿਰ ਬੋਲੇ ਕਿ ਹੇ ਰੱਬ ਦੇ ਨੂਰ! ਘਰ ਜਾਉ, ਘਰ ਵਿਚ ਸਭ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਰੁਝ ਕੇ ਆਨੰਦ ਮਾਣੋ। ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਫਿਰ ਗੂੰਜਿਆ -

ਜਨ ਪਿਸਰ ਪਦਰ ਬਿਰਾਦਰਾਂ ਕਸ ਨੇਸ ਦਸਤੰਗੀਰ ॥

ਆਖਿਰ ਬਿਅਫਤਮ ਕਸ ਨ ਦਾਰਦ ਚੁੰ ਸਵਦ ਤਕਬੀਰ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੧

ਹੇ ਮੁਲਾਂ! ਕਿਸੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਾਕ/ਸਬੰਧੀ ਨੇ ਬਾਂਹ ਨਹੀਂ ਫੜਨੀ। ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਇਥੇ ਉਥੇ ਰਖਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੁਲਾਂ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਆਗਾਜ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੋਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੪

ਮੁੱਲਾਂ ਜੀ ਵੀ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ। ਚੰਦਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਵਾਂਗੂੰ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈਣ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਜਾਗੀ, ਪੂਰਬਲਾ ਅੰਕੁਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ। ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਫਿਰ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ -

ਬਦਬਖਤ ਹਮ ਚੁ ਬਖੀਲ ਗਾਫਿਲ ਬੇਨਜਰ ਬੇਬਾਕ ॥ ਨਾਨਕ

ਬੁਗੋਯਦ ਜਨੁ ਤੁਰਾ ਤੇਰੇ ਚਾਕਰਾਂ ਪਾ ਖਾਕ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੧

ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਹੀ ਮੰਦ ਭਾਗੀ, ਈਰਖਾਵਾਦੀ ਤੇ ਭੁੱਲੜ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਦਾ ਹੀ ਦਿਆਲ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਚਿਤਾਰਦਾ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਗੰਮੀ ਨਾਦ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਲਾਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਬੋਲੇ ਗਏ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਖਿਮਾ ਮੰਗੀ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਧੁਨੀ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਮੁਲਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ।

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-49)

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸੰਵੇਗ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮਨ ਦੀ ਝੀਲ ਵਿਚ ਇਕ ਮੱਛੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਮੱਛੀ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਆਕੁਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਝੀਲ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਭਾਵੁਕ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਤਰਕਹੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਘੜੀ-ਘੜੀ ਤੰਗ ਕਰੇ, ਦੁਖੀ ਕਰੇ ਅਸੀਂ ਤਰਕਹੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਵਿਹਾਰ ਅਸੰਗਠਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਕੰਬਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਗੁੱਸੇ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾੜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਨਾੜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਓ। ਪਰ ਗੁੱਸਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਬੇਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੱਢੋਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਭਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਨਾੜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਰੀਰਕ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੰਗਠਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਚਨਾਤਮਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਸਾਨੂੰ ਸੰਵੇਗਾਂ ਦੀ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ 'ਭਾਵ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਭਾਵ ਜੀਵਨ ਦਾ ਤੱਤ ਹਨ, ਸਾਰ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਭਾਵ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਚਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਈਏ। ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਈਏ, ਪਰ ਸਤਿ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ, ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਦੇ। ਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ, ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਕਿ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਫੁੱਲ ਕਿਵੇਂ ਖਿੜਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਖੇੜੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਗ

ਪੈਣ, ਦੋਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ, ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਸਮਝਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਫਲਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਆ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਸਮਝਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਸਾਡੇ ਭਾਵ ਸਾਡੇ ਕੰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਸਾਡੀ ਕ੍ਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, 'ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ (ਅੰਗ-134) ਇਹ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹੀ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਰਣ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਣਾਮ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਜੁੜਵੇਂ ਨਿਯਮ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਹੋਣ, ਇਸ ਸਤਿ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੁਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਡੇ ਫਿਲੋਸਫਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਢਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦੇ, ਲਾਂਬੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਕੋਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਨਸਾਨ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਆਚਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਸਮਾਚਿਤ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਘੋਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਉਠਦੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਰਦੇ ਹਨ, ਏਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ, ਕਾਰਜ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਵਿਹਾਰ, ਆਚਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਕੰਮ ਕਾਰਜ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਕੰਮ ਇਕ ਕਾਰਜ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਕਾਰਜ, ਸਾਡੇ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕੌਣ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ? ਸਾਡਾ ਮਨ, ਸਾਡਾ ਸੋਚਣ ਦਾ ਢੰਗ, ਤਰੀਕਾ ਕੌਣ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਸੋਚ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸੰਵੇਗ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸੰਵੇਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ

ਅ-ਸੰਗਠਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵੇਗਕ ਭਾਵਨਾ ਕੀ ਹਨ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇੱਛਾ: ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ

ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮੂਲ ਪ੍ਰੇਰਕ ਹੈ ਕਾਮ ਜਿਹੜੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਇਕ ਲੇਖਕ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, "ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਵਾਕ ਵਿਚ ਦੱਸੋ ਮੈਂ ਪਰਮ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਗਾਂਧੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਿਵਸਥਿਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਓ, ਓਦੋਂ ਤਕ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ੀਰੋ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ, ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੋਤ ਸਤਿ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਲਗਾਓ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਇਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਕਾਰਾਤਮਕ, ਨਕਾਰਾਤਮਕ, ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਦੇਖਣਾ ਸਿਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਇੱਛਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੇਰੀਆਂ ਕੁਝ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸਮਰਥਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਰਾਲਬਧ ਆਪ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਪ ਸੁਲਝਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸਮਰਥਾ ਹੈ ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਭ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਇੱਛਾ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ।

ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਇੱਛਾ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਇੱਛਾ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਇੱਛਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਬਿਰਤੀ, ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੰਵੇਗ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬਸ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ। ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਮੇਰੇ ਧਨ ਦਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਇਹ ਸਭ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਦਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ ਥੱਲੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਠੀਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਾਡੀ ਸੱਜੀ vagas ਨਾੜੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਹਿਰਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦਿਲ, ਦਿਮਾਗ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੀ ਨਾ ਸੋਚੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁਆਸਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਈ.ਸੀ.ਜੀ, ਈ.ਐਮ.ਜੀ, ਈ.ਕੇ.ਜੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਗਾ ਕੇ ਰੱਖੋ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਦੱਸੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਦੋਸਤ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਆਸ ਮੱਧਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੀ ਗਤੀ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਰਦਾ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨ ਸਭ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਸੱਜੀ ਨਾੜੀ vagus ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਭਾਵਨਾ ਸੰਵੇਗ ਮਾਨਸਿਕ ਅਸ਼ਾਂਤ ਸਾਡੇ ਸਾਰੀ ਸਰੀਰਕ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਉੱਥਲ-ਪੁੱਥਲ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਸੋਹਣੇ ਲਗ ਰਹੇ ਹੋ ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ, ਉਹ ਸੁਆਮੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹੋ, ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਹੋ। ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਹਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੱਚੀ-ਮੁਚੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਾਂ। ਲੋਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਚਾਮਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਧ ਹੰਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਖਬਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹੋ, ਲੋਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹੋ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਮੰਨੋ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇਖੋ, ਆਪਣਾ ਅੰਦਰ ਦੇਖੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅੱਛੇ ਇਨਸਾਨ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹੋ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਬਣ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋ। ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਸਤਿ ਹੈ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਬਿੰਦੂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੱਡੇ ਦੇ ਇਕ ਯੰਤਰ ਹੋ, ਸਾਧਨ ਹੋ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਓਗੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਅਰਥ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਣਗੀਆਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿ ਠੀਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਸੋਹਣੇ ਲਗ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਜੀਬ ਲਗ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੈੜੇ ਬੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇਕ ਨਕਾਬ ਵਿਚ ਮਖੌਟਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਮਖੌਟੇ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਖੌਟਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਮਿਸ਼ਰਨ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਗਾਇਨੀ)	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਸੋਮਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
7. ਡਾ. ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਕੋਮਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	(ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਮੰਗਲਵਾਰ
8. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਬੁੱਧਵਾਰ
10. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
11. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
12. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
14. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
15. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
16. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
17. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
18. ਬੀਬਾ ਹਰਨੀਤ ਕੌਰ	ਫਿਜ਼ਿਓਥੈਰੈਪਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਬਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।

ਹਰ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਰਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-	45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-	49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	100/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	English Version	
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Price . 5/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	. 70/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/-		13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
(ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)			14. The Dawn of Khalsa Ideals	. 10/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	. 5/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	60/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ				
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-			
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-			
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

**A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 1286100000003
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\ , Branch Code - C1286**

**Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Pb. India**

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਪਾਜ਼ੀਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual	Life	
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Canada	80 Can \$	800 Can \$
Life	Rs 3000/3020		Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਆਤਮ - ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਫੇਰੀ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜਥੇ ਸਮੇਤ
ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ

CANADA - 4 JANUARY TO 28 JANUARY 2019

Place	Date & time	Contact
Toronto, Ontario	4th-7th January	
Gurdwara Nanaksar - Brampton 64 Timberlane Dr, Brampton, ON L6Y 4V7, Canada, Ontario	4th,5th January 6.00pm to 7.00pm	Bhai Avtar Singh +1-647-968-5039 Jatinder Kaur +1-416-277-1375 Bhai Jatinderpal Singh +1-647-720-4100
Edmonton, Alberta	7th to 20th January	Bhai Raghubir Singh +1-431-336-4555 Bhai Hardeep Singh Lall +1-780-990-6738 Bhai Malkit Singh Khabra +1-780-340-3851
Calagary Alberta	21st January	Bhai Gurmej Singh Bains +1-403-589-7311
Vancuvar, Kelowna Prine Rupert, Terrice	22nd-28th January	Bhai Paramjeet Singh +1-260-600-3072 Bhai Jasbir Singh Ranu +1-758-240-4610 Bhai Amit ji +1-604-767-4781 Bhai Harjeet Singh +1-778-987-4701

Any time you need any information or booking
for program, should you contact this number
Bhai Raghubir Singh Raju
+1-431-336-4555

- : USA : -

1 February 2019 to 15 March 2019

Place	Date & time	Contact
Indiana, ohio Maryland, California	1 February 2019 to 15 February 2019	Bhai Manjit Singh +1-317-488-8831
California	16 February 2019 to 15 March 2019	Bhai Amardip Singh +1-408-393-8199

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ :- ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ
ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ
ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ

ਮਿਤੀ : 1 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ 17 ਦਸੰਬਰ 2018 ਤੱਕ
ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

2 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ 9 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ
ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਨਹੋਜ਼ੇ,
3636 Gurdwara Ave, San Jose, CA95148
(408.274.9373)

ਸੰਪਰਕ ਨੰ: -

1. ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਨੋਤਾ - +1(408)-644-3820
2. ਭਾਈ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (chera) - +1(408)-460-5492
3. ਭਾਈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਬੱਬੀ - +1(408)-425-1459
4. ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਟਰੇਸੀ) - +1(209)-481-6477
5. ਬੀਬੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ - +1(408)-903-8978
6. ਭਾਈ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਜਰਸੀ - +1(336)-681-4255

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - (22 ਦਸੰਬਰ ਦਿਨ, ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਤੋਂ 10.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਸੰਗਰਾਓ - ਪੋਖਿ, 16 ਦਸੰਬਰ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨੇ 11 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib1>

Apps (for both apple & andriod) : Ratwara sahib ji & ratwara sahib TV

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਦਾ
ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਸਟੇਜ ਤੇ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼।

